

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 227 (10).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 12. mail 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 76 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Wirma**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, põllutöominister **A. Kerem**, haridusminister **H. B. Rahamägi**.

P ä e w a k o r d :

1. Riigi 1925. a. lisaelarwe nr. 1 — rkl. **J. Luur'i** ettepanek.

2. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

3. Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasuseaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

4. Üüriseaduse muutmise ja ärakaotamise seadus — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

5. Üüriseaduse muutmise seaduseelnõu — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

6. Riigikogu poolt 2. detsembril 1921. aastal wastuwõetud üüriseaduse muutmise seaduseelnõu — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

7. Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus — II lugemisel.

8. Kütide seaduse § 6. muutmise seadus — II lugemisel.

9. Matmispaikade seadus — üldkommissjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **J. Tõnisson**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra täiendamise kohta on Riigikogu liigete Westholm'i ja Krass'i poolt kirjalikud ettepanekud tehtud, nimelt wõtta päewakorra esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised.

J. Woiman (sd.): Ma teen ettepa-

neku wõtta päewakorra 4-ks punktiks Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus ja 5-ks päewakorra-punktiks kütide määruse § 6-da muutmise seadus, tähendab paigutada mõlemad seadused wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasuseaduse muutmise seaduse järele. Tartu ülikooli seadus, mis juba kauemat aega Riigikogu päewakorras seisnud, nõuab kiiret wastuwõtmist. Ülikoolile on tarwilik, et see seadus kiires korras wastu wõtaks. Oleks wäga soowitaw, kui meie täna juba selle seaduse II lugemisel wastu wõtaksime, siis oleks loota, et ta käesolewal istungjärkul lõpulikult wastu wõtakse, sellega saaks siis ülikool sügisel oma põhikirja alusel töötama hakata.

J. Sepp (mo.): Mina pean härra Woiman'i ettepaneku wastu waidlema. Päewakorra 4. punkt on üüriseaduse muutmise ja ärakaotamise seadus ja see seadus on wäga kiire iseloomuga. Komisjoni poolt tunnistati see seadus wäga kiireks ja sellepärast on ta ka päewakorda wõetud. Ülikooli seadus on õieti wäga pikk ja selle arutamine wõtab palju aega ning tõrjub sellega teised seadused tagasi. Sellepärast tuleks endise päewakorra juurde jääda, nimelt et 4. päewakorra-punkti all oleks üüriseaduse muutmise ja ärakaotamise seadus.

Juhataja **J. Tõnisson**: Esiteks panen hääletamisele Riigikogu liigete Westholm'i ja Krass'i ettepaneku, päewakorra esimeseks punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Teiseks tuleb hääletamisele rkl. Woiman'i ettepanek, Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus wõtta 4. päewakorra-punktiks ja kütide määruse § 6. muutmise seadus — 5. päewakorra-punktiks. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, wastu — 20, seega on ettepanek wastu wõetud. (J. Mürk, mo.: Sedelitega hääletamist!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt 30 häält,

wastu — 27, üks erapooletu, see ga on ettepanek wastu wõetud. Päewakord on tehtud parandustega wastu wõetud.

2. Komisjonide täiendawad walmised. Juhataja **J. Tõnisson:** Rkl. Westholm'i poolt on ettepanek tehtud, walida rahaasjanduse komisjoni ja üldkomisjoni demokraatliku liidu poolt rkl. Kornel'i asemele rkl. Jaanis. Rkl. Penno poolt on ettepanek, rahaasjanduse komisjoni walida rkl. Köster'i asemele rkl. Krass, asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate rühma nimel. Kas soowitakse lahus hääletamist. (Wahelhüüe: Korraga!) (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rahaasjanduse komisjoni walitud Riigikogu liikmed J. Jaanis ja J. Krass ning üldkomisjoni rkl. J. Jaanis.

3. Riigi 1925. a. lisaearwe nr. 1 — J. Luur'i ettepanek. **J. Luur** (krst.): Auslisaearwe nr. 1 tatud Riigikogu liikmed! Et seaduseelnõu, mis minu poolt wälja töötatud, kõigile tutaw, seletuskiri sellele juurde lisatud, sellepärast teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni. (E. Jonas, is.: Ei ole tarwis.)

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

4. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek. Kuna üldkomisjoni aruandjat, komisjoni esimeest ega abiesimeest kohal ei ole, paigutatakse see seadus päewakorra lõpu poole.

5. Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasuseaduse muutmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Luur:** Austatud Riigikogu liikmed! 1923. a. 5. webruaril wõttis II Riigikogu wastu

wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasuseaduse. Selle seaduse § 7. on öeldud, et wabadussõjast osawõtnud sõjawäelastele määrab põllutöoministerium wäljaspool maaseaduse § 21. ettenähtud

järjekorda 60 normaaltalu. See arw, 60 normaaltalu, oli küsitud põllutöoministeriumi poolt eelkrediidina nende talude arwel, mis wabadussõjast osawõtnud sõjawäelastele pidid wälja antama. Sellega oli arw 60 esialgne, ja see arw oli enne wastu wõetud, kui lõpulikult oli redigeeritud § 3. märkus, milles defineeritakse, mis on wastutawad kohad. Kui see märkus sisse wõeti, siis selgus, et nendest 60 talust, mis esialgul määratud, ei jätku ja siin tuleb weel talusid juurde anda. Sellepärast oli Wabariigi Walitsus esitanud seaduseelnõu, et weel 20 normaaltalu juurde paluda, ja et Riigikogu seda seaduslikus korras kinnitaks. Wabariigi Walitsus on küsinud 20 normaaltalu juurde. Rahaasjanduse alamkomisjon waatas kõik nimekirjad läbi, mille järgi normaaltalud siimaani on wälja antud kasutamiseks, ja seal selgus, et wälja on antud juba 75 normaaltalu. Nende isikute nimekiri, kes on saanud normaaltalud kasutamiseks, on „Riigi Teatajas“ 1923. a. nr. 52/53 wälja kuulutatud. Nimekirjas on 75 isikut, kellele õigus on normaaltalu saada. Sõjawäelaste autasuseaduse põhjal tuleb weel 4 normaaltalu wälja anda. Kokku normaaltalude arw, mis peab wälja antama wabadussõjast osawõtnud sõjawäelastele, oleks 79, ja selle täpse arwu juurde jäi rahaasjanduse komisjoni alamkomisjon kui ka pleenum kindlasti seisma, arwates, et siin tuleb täpsete andmetega tegemist teha ja reserwi ühtegi talu anda ei tule. Sel kujul on seadus rahaasjanduse komisjoni poolt wastu wõetud. Mingisuguseid muudatusi rahaasjanduse komisjon § 7. teinud ei ole, waid ainult on muudetud arw 60 pealt 79 peale, 80 normaaltalu asemele. Rahaasjanduse komisjon arwas, et see ei käi tema kompetentsi, arutama hakata küsimust, kas talud tulewad anda omandusõiguse alusel wõi ainult isiklikuks tarwitamiseks. Arwati, et selleks tuleb wälja anda uus eriseadus, mis selle kardinaalküsimuse lahendada peab. Mingisuguseid teisi muudatusi rahaasjanduse komisjon teinud ei ole. Sellepärast teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel, käesolew seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

6. Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus — II lugemisel. Seaduseelnõu pealkiri on Riigikogu poolt vastu wõetud 14. oktoobril 1924. a.

Hariduskomisjoni aruandja **J. Jaanis** (loeb):

Esimene peatükk.

Üldosa.

§ 1. Eesti wabariigi Tartu ülikooli ülesandeks on edendada üldist ja eriti Eesti elu käsitlewat teadust, anda kõrgeimat teaduslikku hardust ning wiia teadust rahwa keskele ja ette walmistada riigi ja rahwa tööle tarwilikkude eriteadmistega warustatud asjatundjaid.

Eesti wabariigi Tartu ülikooli seaduse komisjoni kaasarandja **J. Jans**: Selle paragrahwi juures anti Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus nõndanimetatud ülikooli erikomisjoni, sellele komisjonile ülesandeks tehes läbi waadata Tartu ülikooli õppekohtade nimekirja. Komisjoni poolt wäljatöötatud parandused ja täiendused on Riigikogu liigetele ühes seletuskirjaga kätte saadetud ja tulewad wastawate paragrahwide juures eraldi hääletamisele. Kui komisjoni aruandja pean ma oma kohuseks selle paragrahwi juures, mille juures erikomisjon asutati, lühidat ülewaadet anda selle erikomisjoni tegevusest ja lühidalt refereerida neid waidlusi, mis komisjonis Tartu ülikooli õppekohtade nimekirja kohta peeti, et Riigikogu liigetel teada oleks, missugused wäited ühe wõi teise ettepaneku poolt wõi vastu seal ette toodi, et Riigikogus waidlusi ära hoida.

Juhataja **J. Tõnisson**: Kaasarandja Jans, juhin Teie tähelepanu selle peale, et Teie parandused käiwad eriti ülikooli õppekohtade nimekirja kohta, kuna aga praegu arutamisel pole mitte nimekirja läbiwaatamine, waid ülikooli otstarwe. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on § 1. vastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawana enamusega §§ 2—4.

§ 2. Ülikool on autonoomse asutuse iseseisew oma teaduse ja õppetö korraldamises, kui ka oma majanduslik

administratiiwses tegevuses niiwõrd, kui käesolew seadus seda iseseiswust ei piira.

§ 3. Riikliku asutusena allub ülikool otsekohe haridusministeeriumile. Ülikoolisse puutuwate küsimuste otsustamisel on haridusminister kohustatud ülikooli arwamist ära kuulama.

§ 4. Haridusministril on õigus igal ajal ülikoolilt seletust ja arwamist nõuda ja tema administratiiwset ning majanduslikku tegevust ise wõi selleks wolitatud isikute kaudu kontrollida ning rewideerida.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 5. Ülikooli õppe- ja asjaajamise keeleks on Eesti keel. Erakorralistel juhtumistel on ülikooli nõukogul õigus haridusministri igakordse loaga õppetööd korraldada üksikutes ainetes ka wõõrastes keeltes; haridusminister wõib anda igakordse loa kauemalt wiieks aastaks.

Märkus. Ülikooli walitsusel on õigus lubada õppejõududele, kes wõõrastes keeltes ettelugemisi peawad ja ülikooli teadus- ja õppeasutusi juhiwad, tarwitada asjaajamise keeleks ülikooli ametiasutustega keelt, mis nendele õppekeeleks lubatud.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Teen ettepaneku hariduskomisjoni poolt ettepanud Eesti wabariigi Tartu ülikooli seaduse § 5. asemele wõtta § 5. järgmises redaktsioonis: „§ 5. Ülikooli õppe- ja asjaajamise keeleks on Eesti keel. Eesti keelt mitte-mõistwatele isikutele, kes sunduslikkude õppeainete tarwis õppejõududeks walitud, on ülikooli nõukogul õigus haridusministri igakordse loaga õppetööd wõõras keeles teha lasta, kuid mitte kauemalt kui kolm aastat. Kaaluwatel põhjustel wõib seda aega pikendada kunni wiie aastani. Erandit wõib teha: 1) kui õppejõud on ainult ajutiselt lühemaks ajaks (mitte üle wiie aasta) ülikooli teenistusse wõetud, 2) kui õppejõud on üle 60 aasta wana, 3) kui iseäralikud wäga kaaluwad õppetöösse puutuwad asjaolud ja teaduslikud huwid (näiteks: keelte õpetus) seda põhjendawad ja 4) käesolewal ülemineku ajajärgul weel siis, kui juba praegu ülikooli teenistuses olewa õppejõuga on sellekohane kirjalik leping ametisse astumise ajal tehtud.“

§ 5. teiseks lõikeks võtta:

„Rektori, prorektori, teaduskonnade dekaanideks ja sekretärideks, samuti ka nõukogu liigeteks võib walida õppejõudusid, kes Eesti kodakondsusse kuuluvad, Eesti keelt kõnes ja kirjas täielikult waldawad ja õppetööd Eesti keeles teewad.“

Märkus maha kustutada.

Selle ettepaneku mõte on see, et võimalikult Tartu ülikooli õppetegewust Eesti keele peale üle wiia, kuna võimalus selleks täiesti olemas on, kui aga seal ametisolewad õppejõud seda tahaksid, nimelt Eesti keele äraõppimise mõttes. Minu ettepanekus on tehtud erandid, nimelt wanemate õppejõudude suhtes, kellel see raske oleks, kuna noorematele õppejõududele, kes Eesti keelt ei oska, need tingimused kuidagi raskusi ei tee. Mis puutub teisesse lõikesse, nimelt rektori, prorektori ja teaduskonnade dekaanide walimisse, siis teewad selle § 5. juurde minu poolt tehtud parandused ülearuseks mitme teise paragrahwi osad.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Härra rkl. Jans'i poolt ettetoodud paranduse kohta oleks minul nii palju tähendada, et aeg wiis aastat, mis arwesse wõetud nendele, kes ei walda Eesti keelt ja kellele võimalikuks tehakse lugeda teises keeles, on sellepärast fikseeritud, et raske on wäljamaalt saada õppejõude. Sest need, kes wäljamaalt tulewad, katkestawad teatud ajaks seal kõik sidemed, tulewad Tartu, ja siis peawad jälle Tartust tagasi minema. Wäljamaa õppejõude on raske kolme aasta peale saada. Harilikult nõutakse pikemat aega kui 5 aastat. 5 aastat on wõetud keskmiselt. Wäljamaa õppejõud, kes siia tulewad, kaotawad wäljamaal pensionisaamise suhtes need aastad ja neil ei ole mingit mõtet lühikese aja peale wäljamaalt lahkuda. Härra Jans'i poolt tehtud parandus näeb ette nende tulemisele terve rea takistusi, mis teeb palju raskusi. Silmas pidades seda, jääks haridusministeerium endise paragrahwi kuju juurde.

Mis puutub keelesse — ma sain aru, Teie puudutasite seda rektori, prorektori jne. suhtes, — siis arwan, et lisanud võib nende paragrahwide juurde teha, kus rektoritest, prorektoritest ja dekaanidest kõneldakse.

Juhataja **J. Tõnisson:** Sõna rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Oma ettepaneku muutmiseks teeksin mina järgmise ettepaneku, nimelt: „3 aastat“ ümber muuta „5 aastaks“ ja kustutada lause „kaaluwatel põhjustel võib seda aega pikendada kunni wiie aastani.“ Panen ette minu ettepanek hääletada kahes osas: esimene lõige ja siis teine lõige.

Juhataja **J. Tõnisson:** Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis:** Keele küsimus ülikoolis õpetamise juures, mis § 5. ette nähtud, oli hariduskommisjonis ja pärast ka ülikooli erikommisjonis arutamisel. Peab tähendama, et § 5. seab keeleküsimuse nii, et meil oleks võimalik saada Tartu ülikooli uusi õppejõudusid ka wäljaspoolt. Meie teame, et on olemas teataw protsent õppejõudusid igas teaduskonnas, keda meil omal weel ei ole ja keda oleme sunnitud omale muretsema wäljaspoolt. Asjaolu võib nii kujuneda, et tulewikus ühe või teise wabannud õppekoha on ülikooli walitsus sunnitud täitma wõõraste õppejõududega, tähendab wäljaspoolt kodumaad ja sellepärast oleks tarwis, et § 5. sisse jäetaks, sest see paragrahw võimaldab teatud piirides õppejõududele wäljamaalt meie ülikooli juurde tööle tulla. Mitte kahekolme aastaga, waid 5-aastase tegewuse juures oleks neil ehk võimalik kohalikku keelt ära õppida.

Mis puutub märkuse kohta, siis on loomulik, et kui ülikooli juures töötawad õppejõud peawad loenguid wõõras keeles, olgu see Saksa või Wene, et siis ka kirjawahetus õppejõuga oleks lubatud wõõras keeles. Kirjawahetus peaks sündima wõõras keeles sellepärast, et õppejõud ei suuda pidada kirjawahetust Eesti keeles, kui ta pole lõpulikult keelt ära õppinud. Sellepärast arwan mina, et § 5. komisjonis wastuwõetud põhimõtetel käsitab laiemalt keeleküsimust, kui see, mida härra Jans toonitab. Oleks väga soowitaw ja tarwilik, et § 5. sarnasel wiisil wastu wõetaks, nagu ta hariduskommisjonis ja erikommisjonis wastu wõeti, ja toetan seda, § 5. wastu võtta, nagu ta hariduskommisjoni poolt Riigikogule on esitatud.

Juhataja **J. Tõnisson:** Härra Jans'i ettepanek tuleb hääletamisele kahes osas. Esimene osa: „§ 5. Ülikooli õppe- ja asjaajamise keeleks on Eesti keel. Eesti keelt mittemõistwatele isiku-

tele, kes sunduslikkude õppeainete tarwis õppejõududeks walitud, on ülikooli nõukogul õigus haridusministri igakordse loaga õppetööd wõõras keeles teha lasta, kuid mitte kauemalt kui 5 aastat. Erandid wõib teha: 1) kui õppejõud on ainult ajutiselt lühemaks ajaks (mitte üle 5 aasta) ülikooli teenistusesse wõetud, 2) kui õppejõud on üle 60 aasta wana, 3) kui iseäralikud wäga kaaluwad õppetöösse puutuwad asjaolud ja teaduslikud huwid (näiteks keelte õpetus) seda põhjendawad ja 4) käesolewal ülemineku ajajärgul weel siis, kui juba praegu ülikooli teenistuses olewa õppejõuga on sellekohane kirjalik leping ametisseastumise ajal tehtud.“

Teine osa: „Rektoriks, prorektoriks, teaduskondade dekaanideks ja sekretärideks, samuti ka nõukogu liigeteks wõib walida õppejõudusid, kes Eesti kodakondsusesse kuuluvad, Eesti keelt kõnes ja kirjas täielikult waldawad ja õppetööd Eesti keeles teewad.“ Märkus maha kustutada.

Panen hääletamisele I osa ettepanekust. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on esimene osa tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele ettepaneku teine osa. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teine osa tagasi lükatud.

Panen hääletamisele § 5. komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5. wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 6. Ülikool jaguneb järgmisteks teaduskondadeks: 1) filosoofia-teaduskond, 2) usuteaduskond, 3) õigusteaduskond, 4) matemaatika-loodusteaduskond, 5) arstiteaduskond, 6) loomaarstiteaduskond, 7) põllumajandusteaduskond.

Teaduskonnad wõiwad jaguneda osakondadeks.

Kaasaruandja **J. Jans**: Ülikooli seaduse erikomisjoni poolt muudeti hariduskomisjoni poolt ettepanek § 6. selles mõttes, et usuteaduskond asetati ta ajaloolise seisukoha tõttu esimesele kohale Tartu ülikooli fakulteetide nimekirjas, ja peale selle nimetati weel filosoofia teaduskonna nimi ajaloo-keeleteaduse teaduskonnaks. Esimese otsuse motiivid on juba seletuskirjas ära tähendatud, kuna filosoofia teaduskonna nime

muutunise kohta wõib seda öelda, et see nimi leiti rohkem wastawat selle teaduskonna õppeainetele, sest seal on ajaloo ja keeleteaduse õppeained waldawas enamuses. Teen ettepaneku ülikooli teaduskondade järjekord määrata järgmiselt: 1) usuteaduskond; 2) õigusteaduskond; 3) arstiteaduskond; 4) ajaloo-keeleteaduskond; 5) matemaatika-loodusteaduskond; 6) loomaarstiteaduskond; 7) põllumajandusteaduskond.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Iseenesest ei wõi nüüd ühe ega teise ettepaneku poolt niisuguseid põhjusi tuua, et nüüd tingimata tuleks wastu wõtta üks nimetustest: filosoofia wõi ajaloo-keeleteaduskond. Nii üks kui ka teine nimetus on tarwitusel olnud, uuem on nendest igatahes teine nimetus, kuna esimene wanem on. Sellesse teaduskonda kuuluvad filosoofia, ajalugu ja keeled, nii et ükski nimetustest, kui meie neid wõtame puhtmõisteliselt, ei mahuta enessesse kõike seda, mis selles teaduskonnas õpetatakse. Kuna aga sellesse teaduskonda juba waremgi on kuulunud mõtte-teadus, ajalugu ja keeled, ja sealjuures nime kandnud filosoofia teaduskond, ja kuna Wenemaal seda teaduskonda armastati nimetada — ajaloo-keelteteaduskonnaks, siis oleksin mina härra Jan'si poolt ettekantud paranduse wastu.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Mina arwan et teaduskondade järjestiku muutmise wastu ei ole põhjust waielda ja ühinen sellega, sest siin on ajalooline põhimõte üles seatud, ehk küll enne olid teaduskonnad grupeeritud õppeainete järele. Aga mille wastu ma waidlen, see on filosoofia teaduskonna nime muutmise wastu. Nimelt teaduskond, mis järjekorras oli ette nähtud esimesena, on nüüd käesolewal juhtumisel neljas ning kannab ajaloolist nime — filosoofia teaduskond — kõigis maailma riikides, wähe-malt Euroopa tähtsamates riikides, niihästi wanades kui ka uutes. Meie teame, et wanemates riikides, nagu Prantsusmaal ja Saksamaal, on see nimetus alles hoidunud, ja ka kõigeuuemates riikides, nagu Lätis, Poolas ja Soomes. Peab tähendama, et see wana nimetus ka Wenemaal oli kunni 1864. aastani, ja alles siis tahtis millegipärast selleaegne Wene walitsus wenestada seda rahwus-

wahelist nime ja nimetas ta siis ajaloo-keeleteaduskonnaks. Mina arwan, et nende andmete põhjal ei ole mingisugust sundust ega põhjust seda ajaloolist fakulteedi nimetust muutma hakata ja sellepärast toetan mina seda, et selle teaduskonna nimi jääks — filosoofia-teaduskond.

Juhataja J. Tõnisson: Teaduskondade järjestiku poolest on aruandja erikomisjoni aruandja ettepanekuga ühinenud, sellepärast ei tule see eraldi hääletamisele. Nii et teaduskondade järjestik oleks nüüd: 1) usuteaduskond, 2) õigusteaduskond, 3) arstiteaduskond, 4) filosoofia-teaduskond, 5) matemaatika-loodusteaduskond, 6) loomaarstiteaduskond, 7) põllumajandusteaduskond.

Teise paranduse — see on filosoofia-teaduskond ümber nimetada ajaloo-keeleteaduskonnaks — vastu on aga aruandja waielnud, sellepärast tuleb ta eriti hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see paigutus tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 6. ühes järjekorras ette wõetud muudatustega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 6. ühes muudatustega teaduskondade järjekorras vastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb):

§ 7. Teaduskondadesse kuuluwate professuuride, dotsentuuride ja muude õppekohtade arw, kui ka nende jaotus õpetoolide järgi määratakse kindlaks käesolewale seadusele juurdelisatud ülikooli õppekohtade nimekirjas. Selle nimekirja, kui ka eelarwes määratud krediitide piirides on Wabariigi Walitsusel õigus haridusministri ettepanekul lubada uusi õppetoole asutada, olemasolewaid ühendada, lahutada, ühest teaduskonnast teise üle wiia ja wabanenud professuure, dotsentuure ja muid õppekohte ühe õppeooli juures teise paigutada.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku see paragrahw esialgul lahiseks jätta. Härra rahaminister on Wabariigi Walitsusele wäikese muudatuse selle paragrahwi kohta esitanud, walitsusel aga ei olnud wõimalik veel seisukohta wõtta selle tõttu, et ettepanek paragrahwi muudatuse kohta alles hiljuti sisse tuli.

Juhataja J. Tõnisson: Kuna Wabariigi Walitsusel õigus on sellekohase soowiga esineda ja et selle ettepaneku vastu ei waielda, loen § 7 lahiseksjätetuks.

Aruandja J. Jaanis (loeb):

§ 8. Uute õpetoolide ja õppekohtade asutamist, mis ülikooli õppekohtade nimekirjas ei ole ette nähtud, otsustab Wabariigi Walitsus haridusministri ettepanekul selleks eelarwe-korras tarwilikke krediite nõutades. Sama teed tuleb käia ka siis, kui haridusminister tarwilikuks arwab teaduskonna ja ülikooli nõukogu ettepanekul teaduslikkude teenustega ja professori ülesannete nõuetele wastawat isikut isiklikuks ülemääraseks professoriks kinnitada.

Märkus. Kõik muudatused, mis ülikooli õppekohtade nimekirjas tehakse, kuulutatakse „Riigi Teatajas“.

Kaasaruandja J. Jans: Ülikooli seaduse erikomisjonis otsustati § 8 kustutada rkl. Holberg'i ettepanekul. Teen ettepaneku § 8 kustutada.

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: § 8-da mahakustutamise asjus pean tähendama, et hariduskomisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda ei saa, isiklikult aga ühinen.

Juhataja J. Tõnisson: Erikomisjoni ettepanek, kui puht eitaw, ei tule hääletamisele. Riigikogu liikmed teewad ise järelduse, Riigikogu liikmed, kes selle paragrahwi mahakustutamise poolt, hääletawad selle paragrahwi vastu. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 vastu wõetud. (Hüüded: Ära luge da!) Asun uuesti hääletamisele. (Hääletatakse.) § 8-da wastuwõtmise poolt on 16 häält, vastu 22 häält, seega on § 8 tagasi lükatud.

Hariduskomisjoni aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu § 9.

§ 9. Haridusminister wõib lubada wastawa teaduskonna ja ülikooli nõukogu ettepanekul eraisikutele ja asutustele omal kulul õppetoole ja õppekohti ülikooli juures luua ja ülewal pidada.

Aruandja J. Jaanis: Mina ühinen erikomisjoni poolt § 10. kohta ette-

pandud redaktsiooniga ja kannan sellepärast § 10 ette nii nagu see erikomisjoni poolt on esitatud (loeb):

„§ 10. Ülikooli teadus- ja õppeasutuste arvu ja nende koosseisu määrab kindlaks ülikooli nõukogu wastawa teaduskonna ettepanekul, ülikooli eelarwe piirides; selle otsuse kinnitab haridusminister.“

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 wastu wõetud erikomisjoni poolt ette pandud kujul.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 11—16.

Teine peatükk.

Ülikooli walitsemine.

§ 11. Ülikooli walitsemist ja juhtimist teostawad: ülikooli walitsus, rektor ja prorektorid; ülikooli nõukogu ja ülikooli walimiskogu; teaduskonnad ja dekaanid.

I. Ülikooli walitsus.

§ 12. Ülikooli üldine walitsemine kuulub ülikooli walitsusele. Tema otsustab ülikooli administratiivseid, majanduslikke ning distsiplinaarseid asju ja hoolitseb korraliku teadusliku ja õppetöö wõimaluste eest.

§ 13. Ülikooli walitsuse koosseisu kuuluvad: rektor, prorektor (prorektorid) ja dekaanid ning nende abid. Walitsuse koosoleku juhataja on rektor, tema äraolekul prorektor, mõlemate äraolekul asetäitja dekaan (§ 18).

§ 14. Ülikooli walitsuse koosoleku kutsub kokku rektor wõi tema asetäitja kas walitsuse enese määratud tähtaegadel, omal äranägemisel wõi kolme walitsuse liikme nõudmisel. Koosolekutest osawõtmine on liikmetele kohustuslik. On keegi liige takistatud ilmumast, siis teatab ta sellest aegsasti, põhjust ette tuues, rektorile.

§ 15. Ülikooli walitsuse koosolek on otsuswõimne, kui koos on vähemalt pool tema liigetest, nende hulgas juhataja. Küsimused otsustatakse liht häälteenamusega. Häälte pooldumisel annab juhataja hääle ülekaalu. Rektoril on õigus, kui tema ülikooli walitsuse otsusega nõus ei ole, asja ülikooli nõukogule otsustamiseks anda.

§ 16. Ülikooli walitsuse asjaajamise kord määratakse kindlaks kodukorras, mille kinnitab ülikooli nõukogu.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

II. Rektor ja prorektor.

§ 17. Rektor on ülikooli seaduslik esitaja, ülikooli walitsuse, nõukogu ja walimiskogu juhataja, tema walwab ülikooli tegewuse seaduslikkuse järele, samuti ka ülikooli waranduse alal- ja korrasoleku järele. Eriti hoolitseb rektor selle eest, et ülikooli walitsuse ja nõukogu seadusepärased otsused täidetaks ja otsustab jookswaid asju. Kui rektor ülikooli nõukogu otsust ei poolda, paneb ta selle otsuse täidesaatmise seisma, sellest ülikooli nõukogule teatades ja esitab küsimuse oma seisukohaga haridusministrile lõpu-likult otsustamiseks. Rutulise iseloomuga juhtumustel, kui ülikooli walitsuse otsuse saamine wõimalik ei ole, wõib rektor küsimusi otsustada ja täide saata, mis selle seadusega ülikooli walitsuse peale on pandud ja teatab sellest ülikooli walitsuse lähemal koosolekul, oma tegewuse põhjusi ette tuues. Rektor on kõigi ülikooli ametnikkude ja teenijate otsekohene ülemus, tal on õigus nende ja kõigi ülikooli eelarwe järgi palka wõi toetust saajate isikute tegewust igal ajal kontrollida ja neilt teateid ning seletust nõuda.

Rektor otsustab üliõpilaste wastuwõtmist sellekohaste seaduste ja määruste põhjal ning kirjutab alla kõigile ülikooli nimel tehtawaile aktidele ja ülikooli poolt wäljaantud dokumentidele. Samuti on rektori ülesanne ülikooli üldise aastaaruande kokkuseadmine.

Rektor on ülikooli asemik kõigis õiguse- ja kohtuküsimustes.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Mina teen ettepaneku § 17 muuta järgmiselt: alguses pärast sõnade „seaduslik esitaja“ juurde lisada „asjaajamisel kohtutes ja ametasutustes ja wõib asjatundjaid edasi wolitada, ta on“, siis edasi nagu hariduskomisjoni ettepanekus ja paragrahwi lõpulause maha kustutada. See ettepanek on põhjendatud puht tehnilisest seisukohast. Lause „rektor on ülikooli seaduslik esitaja“, ei ütle iseenesest midagi ära ja sedasama mõtet on korratud ka paragrahwi lõpulauses, kus öeldakse: „rektor on ülikooli asemik kõigis õiguse- ja koh-

tuküsimustes.“ Kuna aga meie kohtupraktikas niisuguseid ütelsi mitte ei tarwitata ja nad midagi selgesti ära ei ütle, sellepärast on siis tarwis otsekoheselt öelda, et rektor on ülikooli seaduslik esitaja kohtutes ja ametasutustes ülikooli asjade ajamisel. Sarnane redaktsioon on täiesti selge ja ei ärata mingisugust kahtlust. Siis on teine parandus, mida mina teen, see on kolmandas lauses, see tähendab selle seaduseelnõu lehekülj 4, seitsmes rida sõnade „seisukohaga haridusministrile“ järele wahele panna „kahe nädala jooksul“. See ettepanek on motiveeritud sellega, et muidu võib see seisukoha esitamine wäldata nädalat kaks aga ka rohkem, võib olla mõningaid aastaid. Sellepärast oleks wajalik tähtaeg ära määrata, millal wõi missuguse aja jooksul rektor peab haridusministrile edasi saatma nõukogu otsuse. Nõnda on minu mõlemad ettepanekud puht tehnilised parandused.

Juhataja **J. Tõnisson:** Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis:** Mis puutub esimesesse parandusesse, siis ei muuda see sisuliselt paragrahwi ennast ja selle wastu ma ei waidle. Mis aga puutub teise parandusse, kus tahetakse tähtaeg määrata, missuguse aja jooksul rektor peab esitama oma arwamise ühes ülikooli nõukogu seisukohaga haridusministrile, siis arwan mina, et see on põhjendamata kartus. Ei wõi oletada, et ülikooli rektor meie wäikeses riigis peaks kinni paberid ja asjakäigu kuskil ülikooli kantseleis wõi mujal, et mitte rohkem öelda. Peale selle tuleb tähelepanu sellele juhtida, et see motiiv, mis härra Jans'i poolt on ette toodud, ei ole küllalt põhjendatud selleks, et teda parandusena wastu wõtta wõiks. Sarnane wahekord aga, nagu seda on ülikooli rektori ja ülikooli nõukogu wahel, käib terwelt meie haridusseadusandlusest läbi. seda leiame nii meie kesk- kui ka kutsekoolide seadustes. Kui kooli juhataja ei ole rahul pedagoogikanõukogu otsusega, siis võib ta takistada otsuse täidewiimist ja esitab wastawa motiveeritud seletuse oma tegewuse põhjendamiseks asjale juurde lisades kogu asja käigu haridusministrile. Loomulikult korraldab aga rektor oma asju nii-kui-nii wõimalikult ruttu ja sellepärast oleksid igasugused tähtaegade määramised asjatud.

Juhataja **J. Tõnisson:** Rkl. Jans'i paranduse esimese osaga on aruandja ühinenud, see on § 17 teises reas sõnade järele „seaduslik esitaja“ juurde lisada sõnad „asjaajamisel kohtutes ja ametasutustes ja võib asjatundjaid edasi wolitada, ta on ülikooli walitsuse jne.“ Selle juures langeb ära paragrahwi lõplause: „Rektor on ülikooli asemik kõigis õiguse- ja kohtuküsimustes.“ Hääletamisele tuleb ainult paranduse teine osa: kolmandas lauses sõnade „seisukohaga haridusministrile“ järele lisada „kahe nädala jooksul“. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 14 häält, wastu 24 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 17 ühes parandusega, millega aruandja on ühinenud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 17 wastu wõetud.

Hariduskomisjoni aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 18—40.

§ 18. Prorektor on rektori abiline ja rektori asetäitja tema äraolekul. Ülikooli nõukogu võib rektori ettepanekul mõned rektori alalised ülesanded prorektorile anda.

Prorektori puudumisel on rektori asetäitjaks ametiaja järele wanem dekaan wõi üks dekaanidest ülikooli walitsuse määramisel, millise otsuse kinnitab haridusminister. Tarwiduse järele seatakse ametisse kaks prorektorit, nende tegewusala jaotuse määrab ära ülikooli nõukogu rektori ettepanekul.

§ 19. Rektori ja prorektori walib walimiskogu Eesti riikkondsusesse kuuluwate korraliste professorite seast kolmeks aastaks ja kinnitab ametisse haridusministri ettepanekul Wabariigi Walitsus.

§ 20. Kui haridusminister ei leia wõimalikuks walitud kandidaate Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette panna, siis teatab ta selle põhjused ülikooli nõukogule ning walimiskogu walib kahe nädala jooksul uued kandidaadid. Ei leia haridusminister wõimalikuks ka seekord ette pandud kandidaate Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette panna, siis paneb ta oma waliku järele rektori ja prorektori kandidaadid § 19 ülesseatud nõudmistele wastawate õppejõudude hulgast kinnitamiseks ette.

III. Ülikooli nõukogu.

§ 21. Ülikooli nõukogu otsustab kõik need üldised ülikooli sisemisse ellu puutuvad asjad ja küsimused, mille otsustamine selle põhikirja järele teistele ülikooli organidele ei kuulu. Eriti on tema ülesandeks:

1) kinnitada teaduskondade poolt kokkuseatud õppe- ja eksaminõudmiste kavad;

2) vastu võtta ja kinnitada üldisi juhtnõore ning määrusi ülikooli walitsemise ja õpetegewuse kohta ja ülikooli teaduskondade ja asutuste aruandeid;

3) ühtlustada ülikooli teaduskondade ja asutuste tegewust, lahendada lahku minekuid teaduskondades ja teaduskondade wahel, kui ka muid küsimusi, mis mitme teaduskonna tegewusse puutuwad;

4) walida ülikooli audoktorid § 103 ettenähtud korras;

5) otsustada teaduslikkude ettewõtete korraldamist, teaduslikkude kongresside kokkukutsumist, teaduslikkude ajakirjade wäljaandmist, teaduslikkude ning õpetatud seltside asutamist ülikooli juures ja nende sulgumist, wiimast sel puhul, kui selts oma põhikirjas ettenähtud ülesannetest kõrwale kaldub;

6) vastu võtta ülikooli walitsuse poolt kokkuseatud ülikooli eelarwe ja esitada haridusministeeriumile kinnitamiseks;

7) otsustada ülikooli liikumata wara ostmisi ning wõõrandamisi ja uute ehituste ettewõtmisi, esitades asjaomased otsused haridusministrile kinnitamiseks;

8) walida ülikooli raamatukogu juhataja ja esitada ta haridusministrile kinnitamiseks;

9) toimetada mitmesuguseid käesolewas seaduses ettenähtud walimisi ja ametnikkude ametissemääramisi;

10) otsustada ülikooli walitsuse ettepanekul õppejõudude ametist tagandamist ja esitada see otsus haridusministrile kinnitamiseks.

M ä r k u s. Õppejõu ametisttagandamise otsus peab saama poolt enamuse kõigist nõukogu liigete häältest;

11) otsustada neid küsimusi, mis rektori, ülikooli walitsuse wõi nõukogu liigete poolt nõukogule ette pannakse.

§ 22. Ülikooli nõukogu seisab koos ülikooli walitsuse liigetest ja teaduskondade esitajaist, keda teaduskondade kogud waliwad oma hääleõiguslikkude liigete hulgast iga täie wõi algawa wiie kohta

ühe. Esitajateks teaduskondade poolt ei wõi olla nende dekaanid. Teaduskondade esitajad walitakse kaheks aastaks, kusjuures pool nendest igal aastal lahkub, esimese aasta järele liisu läbi. Walimine toimetatakse nowembrikuus, ametiaeg algab 1. jaanuaril. Nõukogu liikmed peawad Eesti keelest aru saama.

Ülikooli nõukogu koosolekuid juhatab rektor, tema äraolekul prorektor, sekretäriks on ülikooli sekretäär.

M ä r k u s. Kui ülikooli nõukogus asjad otsustamisel on, mis otsekohe ja eriti puutuwad teistesse õppejõududesse, peale professorite ja dotsentide, wõi assistentidesse, siis kutsutakse nõukogusse igakord nende asjade otsustamisest osa wõtma hääleõigusega kolm esitajat nimeatud õppejõudude wõi assistentide poolt. Nende esitajate walimiswiisi määrab kindlaks ülikooli nõukogu.

§ 23. Ülikooli nõukogu kokkukutsumise korra, kui ka otsuswõimsuse ning otsustamise wiisi kohta maksawad samad määrused (§§ 14 ja 15), mis ülikooli walitsusegi kohta, selle wahega, et nõukogu kokkukutsumist wõib wiis liiget nõuda. Nõukogu koosolekul otsustatakse ainult neid küsimusi, mis koosoleku kutse päewakorrana teada on antud.

Igal nõukogu liikmel on õigus nõuda tema poolt algatatud küsimuse üleswõtmist järgmise koosoleku päewakorda. Lähema asjaajamise korra määrab kindlaks nõukogu oma kodukorras, mille kinnitab haridusminister.

IV. Ülikooli walimiskogu.

§ 24. Ülikooli walimiskogu toimetab rektori ja prorektori walimisi.

Walimiskogust wõtawad osa: otsekoheselt professorid, dotsendid ja raamatukogu juhataja, kaudselt, esituse läbi, teised õppejõud (§ 55), kusjuures wiimaste poolt iga täie wõi algawa wiie kohta üks esitaja walitakse teaduskondade kaupa sellekohastel koosolekutel, mille lähema kokkuastumise korra ülikooli nõukogu ülikooli walitsuse ettepanekul kindlaks määrab.

§ 25. Walimiskogu kutsub kokku ja juhatab ülikooli rektor. Koosolek on otsuswõimne, kui pool tema liigetest koos on. Kandidaadid seatakse üles walijate poolt sedelitega. Walimised toimetatakse kinnisel hääletamisel, kusjuures walitud isikud peawad saama vähemalt pooled koosolijate häältest.

Kui keegi ettepannud kandidaatidest nõutawat enamust ei saa, siis wõetakse ette uus hääletamine, kusjuures hääletamisele tulewad ainult need kandidaadid, kelle peale koondunud vähemalt 10% antud häälest; ei peaks keegi seekord hääletenamust saama, siis tulewad hääletamisele kaks kandidaati, kes on saanud kõige rohkem hääli.

§ 26. Kui hääletamisel ükski ettepannud kandidaatidest ei saa nõuetawat hääletenamust, siis kutsutakse hiljemalt nädala pärast kokku uus walimiskogu. Jääb ka teine walimiskogu koosolek tagajärjetuks, siis määrab Wabariigi Walitsus haridusministri ettepanekul rektori ja prorektori ametisse ilma walimiseta.

§ 27. Rektorit ja prorektorit wõidakse walida samal koosolekul, kuid kandidaatide ülesseadmist ja hääletamist toimetatakse eraldi.

V. Koosolekute protokollid.

§ 28. Ülikooli walitsuse, nõukogu, teaduskondade ja walimiskogu koosoleku kohta peetakse protokoll. Walitsuse, nõukogu ja teaduskonna kogude protokollile kirjutawad alla juhataja ja kooswiibijad, walimiskogu koosoleku protokollile — juhataja ja vähemalt kolm koosoleku poolt walitud kooswiibijat.

Kolmas peatükk

Teaduskondade walitsemine.

I. Teaduskonna kogud.

§ 29. Teaduskondade teaduslikku tööd ja õpetegewust juhatawad, korraldawad ja edendawad teaduskondade kogud.

Eriti kuulub nende alla teaduslikkude astmete andmine ja teaduslikkude tööde eest autasu määramine. Need otsused lähewad ülikooli walitsusele kinnitamiseks.

§ 30. Teaduskonna kogu seisab koos teaduskonna professoritest ja dotsentidest. Istumisest wõtawad sõnaõigusega osa ka teised õppejõud, kui otsustamisel on küsimused, mis puutuwad nende poolt ettekantawatesse õppeainetesse wõi nende ainete eksamitesse. Ülikooli nõukogu heakskiitmisel wõib neil õppejõududel olla ka hääleõigus.

§ 31. Teaduskonna kogu kutsub kokku ja juhatab teaduskonna dekaan, wiimase äraolekul tema asetäitja. Muidu maksawad teaduskonna kogu kokkukut-

sumise korra, otsuswõimsuse, kui ka otsustamiswiisi kohta needsamad määrused, mis ülikooli walitsuse kohta.

§ 32. Igal teaduskonna liikmel on õigus dekaanilt nõuda küsimuste päewakorrale wõtmist, kuid ta peab tegema seda niiwõrd aegsasti, et wõimalik on muudetud päewakorda kogu liigetele teatada. Küsimused, mis keegi liige koosolekul üles wõtab, märgitakse protokollis ja wõetakse lähemal koosolekul arutamisele. Wähemuse arwamine tähendatakse tema nõudmisel protokollis.

§ 33. Teaduskonna kogu töötab ise wälja oma asjaajamise korra, mille kinnitab ülikooli nõukogu.

II. Dekaan ja teaduskonna sekretäär.

§ 34. Dekaanil ülesanne on teaduskonna walitsemist teostada. Eriti hoolitseb dekaan selle eest, et teaduskonna seadusepärased otsused täidetakse ja et kõik teaduskonda kuuluwad õppejõud korralikult oma ülesandeid täidaksid.

Dekaan on teaduskonna juhataja ja selle esitaja wäljaspool teaduskonda.

Dekaanil on teaduskonna walitsemisel needsamad õigused, mis rektoril ülikooli walitsemisel, selle seaduse § 17. (esimese osa) järgi. Teaduskonna kogu otsused, mida dekaan ei poolda, paneb ta seisma ja esitab küsimuse oma arwamist juurde lisades ülikooli walitsusele, kes teaduskonna otsuse kinnitab wõi asja teaduskonda tagasi annab teistkordseks otsustamiseks.

§ 35. Dekaanil äraolekul määrab ülikooli walitsus temale asetäitja wastawa teaduskonna professorite wõi dotsentide hulgast.

§ 36. Igal teaduskonnal on sekretäär, kelle kohuseks on teaduskonna kogu koosoleku protokollis pidada ja teaduskonna asjaajamises dekaanile abiks olla.

§ 37. Dekaanil walib teaduskonna kogu kolmeks aastaks, sekretääri aga üheks aastaks; dekaan walitakse teaduskonna professoritest, sekretäär kõigi teaduskonna liigete hulgast. Dekaan kui ka sekretäär peawad Eesti keelt mõistma. Walimisi toimetatakse detsembrikuul, walitute ametiaeg algab 1. märtsil. Dekaanid kinnitab ametisse haridusminister, sekretääri — ülikooli walitsus.

M ä r k u s 1. Tarwiduse puhul panakse ametisse ülikooli nõukogu otsusel ja haridusministri heakskiitmisel prode-

kaanid ja abisekretäärid. Prodekaan on dekaani abi; tema ja sekretääri abi seatakse ametisse samal wiisil, nagu dekaan ja sekretäär.

Märkus 2. Esialgu, wiie aasta jooksul pärast selle seaduse maksmapanekut, wõib dekaaniks olla tarwiduse korral ka dotsent.

Neljas peatükk.

Walitawate ametite wastuwõtmine, nendest keeldumine ning ametisse nimetamine.

§ 38. Iga õppejõud on kohustatud ülikooli walitawaid ametid wastu wõtma; see kohustus maksab ka neil juhtumustel, kus ametisse määramine sünnib Wabariigi Walitsuse ja haridusministri poolt.

Walimist mitte wastu wõtta kui ka ametist lahkuda enne tähtaja lõppu on wõimalik ainult mõjuwail põhjustel, mida makswaks tunnistawad wastawalt ülikooli nõukogu wõi teaduskonna kogud.

§ 39. Õppejõudu, kes ühe ametiaja ülikooli walitawal kohal ametis olnud, ei wõi ilma tema nõusolekuta järgnewaks ametiajaks samasse ametisse tagasi walida.

§ 40. Kui walimiste kinnitaja wõi ettepannud kandidaatide ametissemääraja asutus (Wabariigi Walitsus wõi haridusminister) ettepannud kandidaate ei kinnita wõi ametisse ei määra, wõetakse kahe nädala jooksul ette uued walimised. Kui ka sel korral ettepannud kandidaat jääb kinnitamata wõi ametisse määramata, nimetab kinnitaja wõi määraja asutus wabale kohale tarwiliku isiku oma äranägemise järgi, kes ülesseatud nõuetele wastab.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

Wiies peatükk.

Ülikooli juurde kuuluwate asutuste walitsemine.

§ 41. Iga teaduskonna juurde kuulawa teadus- ja õppeasutuse eesotsas, mille juhatamine teatawa õppetooliga ühendatud, seisab wastaw professor. Ei käi asutus mingi õppekoha külge, siis walib asjaomane teaduskond juhataja ja paneb tema ülikooli walitsusele kinnitamiseks ette.

Kuuluwad ühe õppetooli juurde mitu õppejõudu ja ei ole wõimalik igaleülele oma iseseiswat asutust luua, wõi seisab asutus mitmest osaasutusest koos, mil on

ühised abinõud, toimetused jne., siis korraldab asjaomane teaduskond juhatase sellekohase kodukorra abil, mille ülikooli nõukogu kinnitab, nõnda et kõigisse õppejõududesse wõi osaasutustesse puutuwad asjad ühisele otsustamisele tulewad.

Kui asutus ühegi teaduskonna juurde eriti ei kuulu, siis määrab asutuse juhataja ülikooli walitsus. Erandi sünnitab sellest korrast ülikooli raamatukogu, mille juhataja walitakse ülikooli nõukogu poolt ülikooli walitsuse ettepanekul isikute hulgast, kes professori kohta ülesseatud nõudmistele wastawad, ja kinnitab ametisse haridusminister samas korras kui professoridki.

Märkus 1. Ülikoolil on õigus sel puhul, kui § 56. professori ametinõuetele wastawat kandidaati ei leidu, walida raamatukogu juhataja kohuste täitjaks mõnda teist isikut, kusjuures ametikestuse aeg määratakse kindlaks ametisse seadmisel.

Märkus 2. Ülikooli nõukogu wõib raamatute ostmise ja raamatukogu eelarwe otsustamiseks luua iseäraliku raamatukogu komisjoni, mille juhatajaks on raamatukogu juhataja ja liigeteks teataw arw teaduskondade poolt walitud esitajaid.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Teen selle paragrahwi juurde järgmise paranduse: „§ 41. esimene lause, asetada sõnade „mille juhatamine“ asemele „mis“ ja sõna „professor“ asemele „õppejõud“. Nii et selle paragrahwi algus kõlaks järgmiselt: „Iga teaduskonna juurde kuulawa teadus- ja õppeasutuse eesotsas, mis teatawa õppetooliga ühendatud, seisab wastaw õppejõud.“ Esimene parandus on lihtsalt redaktsiooniline wõi stiilne, nii et see pikemat seletust ega põhjendamist ei tarwita. Teine parandus oleks põhjendatud sellega, et meil Tartu ülikoolis praegusel ajal ei ole kõik õppetoolid professorite käes, waid nende asemel juhatawad õppeasutusi ka dotsendid ja teised õppejõud. Raskuste kõrwaldamiseks oleks see parandus tarwilik.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Härra Jans'i poolt tehtud ettepaneku wastu ma ei waidle sellepärast, et sõna „õppejõud“

sisaldab eneses niihästi professorid kui ka teisi õppejõude. See parandus igatahes laiendab seda mõistet ja sellepärast ühinen selle ettepanekuga.

Juhataja **J. Tõnisson**: Aruandja on parandusega ühinenud, panes § 41. hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamus on § 41. vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamus §§ 42—64.

§ 42. Asutuse juhataja alla käiwad kõik ametnikud ja teenijad, kes on wastawas asutuses ametis.

§ 43. Juhatuskirja asutuste tegewuse kohta, mis teaduskonna juurde kuuluvad, seab kokku wastawa teaduskonna kogu, üldiste asutuste kohta aga ülikooli walitsus. Need juhatuskirjad kinnitab ülikooli nõukogu.

Kuues peatükk.

Asjaajamine ja majapidamine.

§ 44. Ülikoolil on sekretäri juhatusel üldine kantselei, mis rektori ülewalwe alla käib. Teaduskondade kantseleisid võib osakondadena ülikooli üldise kantselei juures awada.

§ 45. Ülikooli walitsusel abiks ülikooli majapidamise üle walwamises ja juhtimises on majanduskommisjon, kuna tegelik juhtimine on majandusosakonna käes. Majanduskommisjon waatab läbi ülikooli eelarwe, hoonete remondid ja parandused, uute ehituste kawad ja eelarwed, tööde wäljaandmise ja kõiksugused lepingud ja esineb nende kohta oma arwamisega, wõtab vastu tehtud tööd ja muretsemised korras, nagu see kõigi riigiasutuste kohta maksew ja annab nende kohta oma otsuse ülikooli walitsusele.

Majanduskommisjonil on õigus iga asja ja tegewuse kohta, mis ta toimetada antud, teateid nõuda, mida kohustatud ollakse temale andma, kui ka toime panna majapidamise rewideerimist ülikooli walitsuse ülesandel või oma äranägemise järele.

§ 46. Ülikooli majanduskommisjon seisab koos rektori juhatusel kahest õppejõust, keda ülikooli nõukogu kahe aasta peale walib, majandusosakonna juhatajast ja asjatundjaist, keda juhataja kutsub

üksikute küsimuste arutamisest sõnaõigusega osa wõtma.

§ 47. Ülikooli majapidamise tegelik juhtimine on majandusosakonna juhataja käes, kel selle juures on abiks majandussekretäär ja teised majandusosakonda kuuluvad ametnikud. Nende ametikohused määrab lähemalt kindlaks ülikooli walitsuse poolt antud juhatuskirja, mille ülikooli nõukogu kinnitab.

Märkus. Rewideerimistel ei ole majandusosakonna juhatajal hääleõigust.

§ 48. Ülikooli walitsus määrab lähemalt asjaajamise korra kantseleis ja kõigis ta erikommisjonides, kus see tarwulik on.

§ 49. Ülikooli teaduskondade ja asutuste läbikäimine haridusministeeriumiga ja teiste asutustega asjus, mis ülikooli walitsuse või nõukogu otsustamist nõuawad, sünnib rektori kaudu.

Seitsmes peatükk.

Ülikooli ametnikud ja teenijad.

§ 50. Ametnikkude ja teenijate ametisse nimetamine ülikooli üldise walitsemise tarwidusteks sünnib rektori ettepanekul ülikooli walitsuse poolt, kui selleks mitte teine määramise kord pole ette nähtud. Need ülikooli ametnikud ja teenijad alluwad rektorile.

§ 51. Teaduskondade ja ülikooli juurde kuuluwate asutuste ametnikke ja teenijaid määrawad dekaanid või wastawate asutuste juhatajad ja kinnitab ametisse ülikooli walitsus.

§ 52. Ametist wabastamine ja tagandamine sünnib samas korras, nagu ametisse seadmine.

§ 53. Ülikooli ametnikkude ja teenijate palgad ning pensionid, samuti ka ametikohuste täitmisest ajutise wabastamise ja puhkuse kohta maksawad riigiametnikkude kohta käiwad üldised seadused ja määrused.

Kaheksas peatükk.

Ülikooli õpetajad ja abijõud.

§ 54. Õpetajad ülikoolis on professorid, dotsendid ja teised allpoolnimetatud õppejõud. Peale selle arwatakse ülikooli juurde stipendiaadid, kes ülikooli kulul endid teaduslikule tööle ette walmistawad sise- või wäljamaal, kui ka mitmesugused tehnilised abijõud, keda õpetajate hulka ei arwata.

§ 55. Õpetajad jagunewad määralisteks ja ülemääralisteks teaduste õpetajaks ja abiõppejõududeks. Määralsed teaduste õpetajad on professorid ja dotsendid, ülemääralsed on teaduslikkude õppeülesannete täitjad ja eradotsendid. Määralisteks abiõppejõududeks arwatakse prosectorid, astronoom-observaator, eriainete õpetajad ja keelte lektorid. Ülemääralisteks kõik muud abiõppejõud, kes tarwidust mööda nõnda palju kui ülikooli waralised abinõud seda lubawad, ametisse seatakse ja omal wastutusel ja nimel mingit õpetust annawad.

§ 56. Professorid on õpetajad teaduslikkude põhiainete jaoks ja seatakse ametisse isikute hulgast, kes on kõrgema teadusliku astme omandanud, mis Tartu ülikooli doktori kraadile wastab ja oma wõimist teaduslikus töös, kui ka õpetamises ilmutanud. Teaduskonnad wõiwad erandina wälida professoriteks ka teisi teadusmehi, kes awaldatud teoste läbi on näidanud oma wõimist teadusewallas wõi oma õppetegewusega ülikooli juures silmapaistwat edu on saawutanud, kuigi nad eelpoolnimetatud astet ei ole omandanud.

§ 57. Professorid seatakse ametisse kunni pensioniseaduses ettenähtud teenistuse aastate wõi 65 aasta wanaduse piiri kättesaamiseni, tarbekorral ka teatawaiks aastaiks.

M ä r k u s. Haridusministril on õigus ülikooli nõukogu ettepanekul professori ametisse seadmise korras üksikuil juhtumistel pikendada professori ametiaja kestwust wiie aasta wõrra.

§ 58. Nime ja palga poolest jagunewad professorid korralisteks ja erakorralisteks, kusjuures wahe mõlemate liikide wahel moodustab teadusliku ja pedagogilise wõimise aste, mis korralisel professoril kõrgem peab olema kui erakorralisel.

M ä r k u s. Ülikoolil on õigus sel puhul kui § 56. professori ameti kohta ülesseatud nõuetele wastawat isikut ei leidu, wälida professori kohustetäitjaks isikuid, kes oma sennise tegewusega ülikooli teaduse õpetajale tarwilikku teadmist ja teaduslikku töötundmist ilmutanud.

Professori kohustetäitjaks ameti kestwuse aeg määratakse kindlaks tema ametisse seadmisel. Professori kohustetäitjal on erakorralise professori kohused ja õigused.

§ 59. Kui mõni professor ülikoolis wabaneb, siis on wastawa teaduskonna

kohus wabanenud koha täitmisele asuda, ühtlasi tarwilikke sammusid ette wõttes puuduwa õpetuse andmise kindlustamiseks. Ülikooli walitsus kinnitab wabanenud koha täitmisele asumise tähtpäewa ja teatab sellest haridusministrile. Haridusministri nõusolekul wõib teaduskond professuuri täitmist mõneks ajaks edasi lükata.

§ 60. Wabade professuuride täitmine sünnib kas kutsumise wõi wõistluse teel. Kutsumist wõib ainult neil juhtumistel ette wõtta, kui on tegemist kandidaadiga, kes oma teaduslikkude teenuste kui ka õppeosawuse poolest on teaduseilmas tuntud.

§ 61. Igal teaduskonna kogu liikmel on õigus 14 päewa jooksul pärast koha wabaks tunnustamist ettepanekuga esineda mõnda tuntud teadlast wabale õppekohale kutsuda. Teaduskonna kogu peab hiljemalt 30 päewa jooksul pärast asja algatamist kutsumise küsimuse kinnisele hääletamisele wõtma. On kutsumise poolt $\frac{3}{4}$ koosolijaist ja wäheralt $\frac{2}{3}$ kõigist teaduskonna kogu häälest, siis antakse asi, kui kutsutaw oma nõusolekut on awaldanud kutset wastu wõtta, ühes teaduskonna seletusega kutsumise põhjuste üle ja kutsutawa tööde nimekirjaga ülikooli nõukogusse, kes wõimalikult pea kinnise hääletamise teel kutsumise kohta oma otsuse annab ja kandidaadi haridusministrile kinnituseks ette paneb.

§ 62. Ei tõsta keegi teaduskonna kogu liige eelmises paragrahwis määratud tähtajal kutsumise küsimust, siis täideatakse koht wõistluse teel; dekaan kuulutab awalikult õppekoha wabaks, kolm kuud soowijatele ülesandmise aega määrates. Teaduskonna kogu liigetele jääb õigus tuntud teadlasi kandidaatideks soowitada.

Ülesandmise soowidele peawad juurde lisatud olema kandidaadi curriculum vitae ja tema teaduslikud tööd wõi, kui need tuntud, nende nimekiri. Wiimaste hindamiseks määrab teaduskond kolm arwustajat, kelleks tarbekorral wõib ka mõnda teadlast wäljaspoolt ülikooli paluda. Kogu asjaajamine professuuri täitmisel ei tohi kesta üle poole aasta.

M ä r k u s. Eelmistes ja järgnewates paragrahwides nimetatud tähtaegade arwamisel arwatakse suwine õppewaheaeg maha, wälja arwatud wõistluseks ülesandmine, mille lõpp, kui see suwise

õppewaheaja sisse langeb, on 1. septembril.

§ 63. Pärast ettepanud teaduslikkude tööde hindamist võtab teaduskonna kogu kandidaadid kinnisele hääletamisele ja paneb neist, kes vähemalt pooled teaduskonna häälest saanud, ühe kunni kolm kandidaati ülikooli nõukogule heakskiitmiseks ette. Ülikooli nõukogu otsustab küsimuse kinnisel hääletamisel ja saadab kogu asjaajamise ühes oma otsusega haridusministrile, kes ühe kuu jooksul ettepanud kandidaatidest ühe ametisse kinnitab või eitaval juhtumisel asja ülikoolile uuesti õiendada annab.

§ 64. Ei lähe ülikoolil korda aasta jooksul pärast väljakuulutatud tähtpäeva (§ 59) wabanenud professuuri täita, jääb haridusministril õigus oma äranägemise järele professorid ametisse nimetada, kes § 56. nõudmistele wastab.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 65. Dotsentide ülesanne on teatawaid kohustuslikke eriaineid õpetada. Nende kätte võib usaldada ka õppetooli ajutist täitmist haridusministri nõusolekul.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Panen ette § 65. redigeerida järgmiselt: „Dotsentide ülesanne on õpetada teatawaid kohustuslikke eriaineid põhiainetes õppetoolide juures. Nende kätte võib usaldada ka õppetooli ajutist täitmist haridusministri nõusolekul ja õppeasutuste juhatamist.“ Sisuliselt on ta peaaegu sama, mis hariduskomisjoni poolt ettepanud redaktsioonis öeldud. Läheb lahku hariduskomisjoni poolt ettepanud redaktsioonist sellega, et tema määrab ära dotsendi kui noorema ja veel walminewa õppejõu seisukoha, nii et siin on öeldud, et nende ülesanne „on õpetada teatawaid kohustuslikke eriaineid põhiainetes õppetoolide juures“, kuna hariduskomisjonis see seisukoht väljendatud pole. Ettepaneku teine osa määrab ära, et dotsendid võiwad ülikooli õppetooli ajutiselt täita, et ülikooli tegevuses takistusi ei tule.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu on 2 tundi töötanud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7 õhtul.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.25 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu koosolek kestab edasi. Rkl. Jans võtab oma ettepaneku tagasi. Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen § 65. aruandja poolt ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 65 vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega § 66.

§ 66. Dotsentide ametisse seadmine sünnib samal wiisil, kui professori kohtade täitmine ja maksawad nende teadusliku kvalifikatsiooni kui ka muude ametisse määramise tingimuste kohta kõik elumiste paragrahwide korraldused.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 67. Professorid ja dotsendid on kohustatud tarwitama oma ainete õpetamiseks nii palju tunde, kui teaduskond neile wastawalt õppeplaanidele määrab, aluseks wõttes vähemalt 6 teoreetilist tundi nädalas. Praktiliste tööde ja suuremate õppeasutuste juhatamine loetakse wääriliseks teatud arwu teoreetilistele tundidele, mille määrab kindlaks teaduskond ja kinnitab ülikooli walitsus. Niisamuti on professorite ja dotsentide kohus teaduskonnas teatud eksamineerimisi toimetada. Lähem õppekohustuste korraldus määratakse kindlaks ametisse seadmisel.

Märkus. Rektori, prorektori ja dekaanide nädalatundide norm määratakse kindlaks palgaseaduses.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il

J. Jans (sd.): Teen ettepaneku § 67. wõtta lause „wähemalt 6 teoreetilist tundi nädalas“ asemele „wähemalt 4 teoreetilist tundi nädalas“. Ma põhjendan seda sellega, et ülikooli õppejõududel on kaks ülesannet; kõigepealt peawad nemad iseseiswalt teaduslikku tööd tegema, oma alal uurimisi toime panema ja peale selle üliõpilasi õpetama. Siin paragrahwis nimetatud 6 teoreetilist tundi oleks osa ajast, mida professor õpetamise peale kulutab. Kuid on teada, et uuemal ajal ettelugemiste asemel üliõpilased peaaesjalikult, isegi suuremal määral, teoreetilisi teadmisi raamatute waral omandawad.

Sellejuures tõendawad nad, et ettelugemistest nemad mingisugust kasu ei saa, waid neile ainult seal mõned üksikud katked meelde jääwad, kuna ettelugemiste sisusse nemad tihti peale sugugi tungida ei suuda ja niiwiisi ettelugemiste kuulamine ainult ajakulutamiseks muutub. Seda küsimust ei käsita ma mitte isiklikust seisukohast, waid seda käsitasid juba sel ajal, kui mina ülikoolis olin, meie ettelugemistel selleaegsed professorid, kellel juba rahwuswaheline nimi oli. See seisukoht on ka praegu teaduslikus kirjanduses arutamise all. Kuna üliõpilased ettelugemistest wähe kasu saawad, wõtab see professoritelt aga wäga palju aega ja jõudu. Sarnane ajakulutamine ei lase professoritel oma erialal süweneda ega teaduslikku tööd teha. Sellepärast oleks soowitaw, et teoreetiliste tundide arw määrataks selles seaduses wõimalikult wäike, et ülikooli teaduskondadele wõimalust anda teoreetilisi ettelugemisi nii wähe kui wõimalik määrata. See oleks minu ettepaneku põhjendus.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Mina waidlen härra Jans'i ettepaneku wastu ülikooli õppejõudude ettelugemise tundide arwu suhtes. Nimelt on seaduses ette nähtud 6 nädalatundi, kuna härra Jans soowitab tundide arwu 4 peale redutseerida. Asjaolu on järgmine, et nende 6 teoreetilise tunni hulka kuuluwad ka seminaaride tunnid. Härra haridusministri seletuse järele peawad teoreetiliselt seminaari tunnid ka nende hulka kuuluma, nii et tegelikult tuleb wälja, et teoreetilisi ettelugemise tunde ongi 4. See on üks asi.

Teine asi on see, et ained on sagedasti wäga laia ulatusega ja sellepärast ei saa nende tundide arwu just redutseerida. Tähepanemise wäärt on ka see, et teistes ülikoolides, endisel ajal ka Tartu ülikoolis, weneaegses Tartu ülikoolis, oli ka õppejõudude tundide arw nädalas 6.

Mis nüüd puutub sellesse, et professorid ja dotsendid ettewalmistuda ei jõua 2 seminaari tunni juures, siis ei tahaks seda mitte oletada sellepärast, et professorid ja dotsendid on teatud arwu aastaid ja mõnikord kümmekond aastaid töötanud oma alal, enne kui nad wastawa ettelugemise juurde pääsewad. Sellepärast oleks see põhjendamatu. Ei saa ka ära unustada seda, et teatud ainelised raskused tekiksid ilmtingimata siis, kui meie

teoreetiliste nädalatundide arwu wähen-daksime ja tundide arwu 6 pealt 4 peale redutseeriksime, mida ülikooli õppejõud kogu oma enamusel ei ole soowitanud sellesse seadusesse sisse wiia. Ülikooli nõukogus on see küsimus ka arutamisel olnud ja seal on otsusele jõutud, et tundide aluseks tuleks wõtta koguni 8. Kui ülikooli nõukogu on jäänud 6 tunni juurde, mikspärast peaksime siis meie seadusandlikul teel neile pakkuma seda, mida ülikooli professorid ei nõua.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Jans'i ettepanek, wõtta 6 teoreetilise tunni asemele 4 teoreetilist tundi. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 67 hariduskomisjoni poolt esitatud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on § 67 wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 68—70.

§ 68. Ükski määraline õppejõud ei wõi oma käes pidada kahte õppetooli. Ajutiselt wõib teaduskond õppejõu äraolekul wõi puudumisel kohuste täitmist panna mõne määralise õppejõu peale üheks aastaks; pikemaks ajaks läheb tarwis haridusministri nõusolek.

§ 69. § 55 nimetatud määralisteks abiõppejõududeks walib asjaomane teaduskond isikuid, kes Tartu ülikooli magistri astme wõi sellele wastawa teadusliku kraadi on omandanud, wälja arwatud prosektorid ja astronoom-observerwaator, kel peab olema doktori aste ja eradotsendi õigus. Ametisse kinnitab nad ülikooli walitsus. Abiõppejõudude ametikohustused määrab lähemalt ära wastawa teaduskonna ettepanekul ülikooli nõukogu.

M ä r k u s. Ei wasta ettepanud kandidaadid selles paragrahwis esitatud nõudmistele, siis määratakse nad kohusetäitjaiks teatawaks ajaks. Haridusministri nõusolekul wõib neid määrata alalisteks abiõppejõududeks.

§ 70. Ülemääraliste abiõppejõudude ametisse seadmine sünnib wastawate teaduskondade määramisel ning walimisel ja ülikooli walitsuse kinnitusel, kusjuures abiõppejõu töötamise kohta käiwad tingimused igal üksikul juhusel sa-

mal teel kindlaks määratakse. Ülemääraste abiõppejõudude töötasu kaetakse õppetöö täiendamiseks lubatud eelarwessummadest, wõi nende puudumisel ülikooli erisummadest. Ülemääraste abiõppejõudude ametisseseadmisest teatatakse igakord haridusministrile. Riigiteenistuse õigusi ülemääralistel abiõppejõududel ei ole.

Aruandja J. Jaanis (loeb):

§ 71. Assistentid, sünoptikud ja muud tehnilised abijõud õppeasutuste juures walib nende juhatajate ettepanekul wastawa teaduskonna kogu ülikooli lõpetanud isikute hulgast ja kinnitab ülikooli walitsus. Nooremad assistendid määratakse ametisse kaheks, wanemad — neljaks aastaks. Teaduskonna kogu wõib neid samaks ajaks tagasi walida, kui ta nende ülikooli juurde jäämist tarwilikuks peab.

Märkus. Isikuid, kes hariduse poolt eelpool ülesseatud nõudmistele ei wasta, wõidakse ainult lühema aja peale ametkohuste täitjaks walida.

Juhataja J. Tõnisson: Sõna on rkl. Jans'il

J. Jans (sd.): Teen ettepaneku § 71 algus redigeerida järgmiselt: „§ 71. Assistentid, sünoptikud ja muud tehnilised abijõud õppeasutuste juures walib nende juhatajate ettepanekul wastawa teaduskonna kogu ülikooli lõpetanud isikute hulgast, kes Eesti keelt kõnes ja kirjas täiesti oskawad ja kes Eesti keele eksami teatas ulatuses õiendanud. Nad kinnitab ametisse ülikooli walitsus jne.“ Edasi nagu hariduskomisjoni ettepanekus.

Muutus seisab selles, et kuna hariduskomisjon mingisugust tingimist Eesti keele oskamise suhtes abiõppejõudude kohta üles ei ole seadnud, siis see minu ettepanekus on. See nõue ei peaks mitte ülearune olema, sest muulased wõiwad ka Eesti keele ära õppida, kuna eestlased muid keeli alati on sunnitud olnud ära õppima. Meil ei ole ülikooli mitte üksikselleks tarwis, et seal teatud tehnilisi jõude walmistataks Eesti wabariigile, waid ka selleks, et ülikool awaldataks mõju meie rahwusliku kultuuri arendamise mõttes ja selleks peaks wõimalikult Eesti keele oskamist nõutama. See ei ole mingisugune vähemusrahwuse jne. õiguste kitsendamine, sest Eesti keele äraõppimise raskus ei peaks kuigi suur olema inimestele, kes end täiesti teadusele pühendada tahawad.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Sisuliselt ei ole mul härra Jans'i ettepaneku wastu midagi öelda, kuid ettepanek on täiesti asjata, sellepärast et ülikooli assistentideks, nooremateks abijõududeks, saawad walitud need nooremad jõud, kes nüüd ülikooli lõpetawad. Ülikooli astumiseks ja eksamite tegemiseks on haridusministri poolt ringkiri saadetud, mille järele ei tohi enne ühtki eksami teha, kui ei ole Eesti keele eksam tehtud.

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: Ma waidlen härra Jans'i ettepaneku wastu, sest selle järele ei ole mingisugust tarwidust juba selle poolest, et nimetatud õppejõud on lõpetanud meie keskkoolid ja pärast ülikooli ning peawad mõistma Eesti keelt. Kui seal peaks olema mõni sünoptik, kes ei mõista Eesti keelt, siis on see tehniline ala ja minu arust ei oleks tal erilist Eesti keele oskamist ka tarwiski.

Juhataja J. Tõnisson: On esitatud rkl. Jans'i poolt parandus „§ 71 algus järgmiselt redigeerida: „Assistentid, sünoptikud ja muud tehnilised abijõud õppeasutuste juures walib nende juhatajate ettepanekul wastawa teaduskonna kogu ülikooli lõpetanud isikute hulgast, kes Eesti keelt kõnes ja kirjas täiesti oskawad ja kes Eesti keele eksami teatas ulatuses õiendanud. Nad kinnitab ametisse ülikooli walitsus.“ (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 18 häält, wastu — 15, seega on ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele § 71 ühes wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse.) Poolt on 20 häält, wastu — 14, seega on § 71 täiendatud kujul wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb):

§ 72. Eradotsendid on ülemäärased õppejõud, kes asjaomase teaduskonna kogu kinnisel hääletamisel ja ülikooli nõukogu heakskiitmisel luba on saanud mingisugust ainet õpetada. Eradotsentideks wõiwad olla isikud, kes nõudmistele wastawad, mis §§ 56 ja 58 professorite kohta üles seatud.

Ettekandmise luba kaotab eradotsent teaduskonna kogu otsuse põhjal. Luba kaob iseenesest, kui eradotsent ilma teaduskonna nõusolekuta poole aasta jooksul ettelugemisi wõi harjutusi ei ole pidanud.

Lähemad tingimused õpetamise lubaandmise kohta eradotsentidele tehakse kindlaks teaduskondade poolt väljatöötatud habilitatsiooni kordades, mille kinnitab ülikooli nõukogu.

Üksikud eradotsendid wõiwad ülikooli walitsuse kinnitusel õppetöö eest, mis teaduskond soowitawaks tunnistanud, ülikooli erisummadest tasu saada. Eradotsentidel, kes sarnast tasu ei saa, on õigus kuulajailt loengunaksu saada, ülikooli nõukogu poolt määratud ja haridusministri poolt kinnitatud suuruses.

Juhataja J. Tõnisson: Sõna on rkl. Jans'il

J. Jans (sd.): Teen ettepaneku § 72 l lõige täiendada järgmiselt: „Eradotsentideks wõiwad olla isikud, kes nõudmistele wastawad, mis §§ 56 ja 58 professorite kohta üles seatud ja kes Eesti keelt kõnes ja kirjas täiesti waldawad. Erandina lubatakse eradotsendina loenguid wõoras keeles pidada neile, kes on ennemalt professoriteks wõi dotsentideks olnud.“

See on umbes samalaadiline, kui parandus eelmise paragrahwi juurde, kuid siin peab weel juurde tähendama, et nagu selle minu ettepaneku wiimasest osast näha, on see minu parandus sihitud nende wastu, kes õieti meie ülikooli ringkonnas ennast teaduslikule tööle wõi professori ametile ette walmistawad ja kes siiski tarwilikuks ei arwa Eesti keelt ära õppida. Wanematele inimestele, kes juba ennem on olnud professoriteks wõi dotsentideks, seda nõuet ei esitata, waid nad wõiwad ka wõoras keeles loenguid pidada.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: Põhimõtteliselt wast ehk ei saaks waielda selle paranduse wastu, aga tegelikult on asi sarnane, et eradotsendi wõi dotsendi koht ülikooli juures on niisugune õppekoht, wõi abiõppekoht, kus sagedasti inimesed töötawad, kes otsekohe, wõib olla, ülikooliga mitte nii wäga seotud ei ole ja sellepärast ka kõige paremini Eesti keelt ei mõista, pealegi ei ole neil erilisi õigusi, waid nemad töötawad ülikooli juures just ülikooli nõukogu heatahtlikul loal. Sellepärast arwan mina, et iseäralikku põhjusi pole siin piiramisi teha, sest mingisuguseid riiklikke kohustusi see eradotsendi amet peale ei pane. Igatahes ei saa mina

kommisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Jans'i poolt on ettepanek, § 72 esimene lõige järgmiselt täiendada: „Eradotsentideks wõiwad olla isikud, kes nõudmistele wastawad, mis §§ 56 ja 58 professorite kohta üles seatud ja kes Eesti keelt kõnes ja kirjas täiesti waldawad. Erandina lubatakse eradotsendina loenguid wõoras keeles pidada neile, kes on ennemalt professoriteks wõi dotsentideks olnud.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Jans'i ettepanek wastu wõetud. Panen hääletamisele § 72. ühes wastuwõetud täiendusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 72 wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 73—81.

§ 73. Teaduskonna ettepanekul wõib ülikooli walitsus eradotsenti kinnitada teaduskonna õppekawas ettenähtud sunnitud õppeülesande täitjaks üheks semestriks. Õppeülesannete täitjad saawad palka riigi summadest ülikooli õppejõudude palgaseaduse sellekohaste määruste järgi. Riigiteenistuse õigusi eradotsendil ei ole.

§ 74. Professor wõi dotsent, kellel eritähataja õppelepingut ei ole, wõib oma õppetegewusest ülikooli juures lahkuda ainult 1. jaanuariks ja 1. juuliks, misjuures ta oma äraminekut kolm kuud ette peab teatama. Teised määralsed õppejõud peale professorite ja dotsentide wõiwad lahkuda igal ajal, kui nad sellest kolm kuud ette on teatanud.

§ 75. Teist täieliku kohustusega ametit pidada riigi-, omawalitsuse- wõi era-teenistuses, wõiwad ülikooli määralsed õppejõud ja abiõppejõud teaduskonna kogu nõusolekul ja haridusministri loaga tingimisel, et teise ameti pidamine nende ülesannete täitmist ülikooli juures ei sega.

§ 76. Ajutist wabastust ametikohuste täitmisest annab ametniku õppetöö ajal (§ 97) õppejõududele kunni 8 päewani rektor, sellest dekaanile teatades, pikemaks ajaks — kunni 1 kuuni — teaduskonna ettepanekul ülikooli walitsus, kunni 3 kuuni — ülikooli walitsuse ettepanekul haridusminister, erakorralistel juhtumistel — kunni 1 aastani — Wabariigi Walitsus haridusministri ettepanekul täieliku

wõi osalise palgaga. Ametlikul õppe-
waheajal ei tarwitse õppejõud iseäralikku
ärasõidu luba, kui tema peale ei ole pan-
dud mõni õppekohustus, või kui tema
hooleks ei ole usaldatud mõne ülikooli
asutuse juhatus, mis alalist ülewaatust
nõuab. Viimasel juhtumisel tuleb juha-
tajal asetäitja ülikooli walitsusele kinni-
tamiseks ette panna.

§ 77. Ülikooli õppejõud saavad palka
ja pensioni sellekohaste eriseaduste järgi.

M ä r k u s. Wabariigi Walitsusel on
õigus haridusministri ettepanekul riigitee-
nistusena arwesse wõtta täielikult või
osalt aastad, mis määralisel õppejõul üli-
koolis wäljaspool koosseisu teenitud (era-
doptsendina, ülemäärase abiõppejõuna jne.)

Üheksas peatükk.

Üliõpilased ja wabakuulajad.

§ 78. Tartu ülikooli üliõpilasteks wõe-
takse wastu igasse teaduskonda mõlemast
soost isikuid, kes vähemalt 17 aastat wan-
nad ja ülikooli astumiseks õigustawa
keskkooli või haridusministri poolt selle-
wääriliseks tunnistatud õppeasutuse lõpe-
tanud või sellekohase eksami õiendanud.
Juhtumisel, kui mõnda teaduskonda sis-
seastujaid on rohkem, kui neid wastu
wõib wõtta, korraldab ülikool neile
wõistluseksamid ainetes, mis määrab
kindlaks wastaw teaduskond haridusmi-
nistri nõusolekul.

§ 79. Isikud, kes lõpetanud wäljamaa
keskkooli, mis haridusministri poolt tun-
nistatud wääriliseks Eesti wabariigi
keskkoolidele, wõiwad ülikooli astuda
alles pärast sellekohast eksami rahulda-
wat õiendamist Eesti keeles haridusmi-
nisteeriumi korralduse järgi ja kui nad
wäljamaalased, siis ainult sel puhul, kui
wastawas teaduskonnas ruumi jätkub.
Sama kord maksab ka wäljamaa ülikooli-
de üliõpilaste wastuwõtmise kohta. Tar-
bekorral on haridusministril õigus wälja-
maa keskkooli lõpetajat Eesti keele ek-
sami õiendamisest wabastada.

§ 80. Üliõpilaste wastuwõtmine sün-
nib määruste järgi, mis ülikooli nõukogu
on wälja töötanud ja haridusminister kin-
nitanud.

§ 81. Peale üliõpilaste lastakse üli-
kooli loengutele ja harjutustele, niipalju
kui ruum ja sisseseaded lubawad, ka wa-
bakuulajaid, kelle wastuwõtmise tingimu-
sed ülikooli nõukogu kindlaks määrab
haridusministri kinnitusel.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 82. Ülikooli astumisel maksawad
üliõpilased immatrikulatsiooni maksu. Üli-
koolis õppimise eest wõetakse üliõpilas-
telt kui ka wabakuulajatelt ülikooli ka-
suks üldist õppemaksu ja peale selle
praktiliste tööde eest, mis materjaali ja
riistade kuluga ühendatud, üksikute asu-
tuste heaks iseäralikku praktiliste tööde
maksu. Nende maksude suuruse kinnitab
ülikooli nõukogu ettepanekul haridusmi-
nister.

Haridusminister **H. B. Raha-
mägi**: Palun Riigikogu see paragrahw
lahtiseks jätta juba § 70 puhul esitatud
põhjustel. Rahaminister on esinenud oma
arwamisega selle paragrahwi kohta ja
oleks soowitaw, kui Wabariigi Walitsus
wõtaks seisukoha nende arwamiste
kohta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Ettepa-
neku wastu ei waielda, seega on § 82
lahtiseks jäetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab
ette ja eraldi hääletamisel
wõetakse wastu nähtawa ena-
musega §§ 83—91.

§ 83. Ülikooli walitsusel on õigus
kehwemaid üliõpilasi, kas osalt või
täiesti, maksust wabastada, kusjuures
wabastatute õppemaks wõib ulatada ko-
gusummas kuni 20% terwest õppemaksu
sissetulekust. Peale selle wõiwad üliõpi-
lased saada toetusraha sellekohasest riik-
likust krediidist või ülikooli erisumma-
dest ülikooli nõukogu poolt wäljaantud
määruste põhjal, kui ka muudest allika-
test, tingimustel, mis toetusraha asutajad
ülikooli walitsusega kokku leppides üles
seadnud.

§ 84. Kõik Tartu ülikooli immatriku-
leeritud üliõpilased moodustawad koos
üliõpilaskonna, mille eesmärgiks on kogu
ülikooli noorsoo waimliste ja majandus-
likkude huwide edendamine ja ühiste
ettewõtete teostamine ülikooli nõukogu
poolt kinnitatud põhikirja alusel.

§ 85. Üliõpilaskonna üldorgaan, üli-
õpilaskonna esindus walitakse immatri-
kuleeritud üliõpilaste poolt üldise, otse-
kohese, salajase, ühetaolise, proportsio-
naalse walimiswiisi alusel.

M ä r k u s. Esinduse liikmeks wõiwad
saada Eesti riikkondsusesse kuuluvad
üliõpilased.

§ 86. Üliõpilaskonna esinduse üles-
anne on kogu üliõpilaskonna esindamine

sise- ja väljaspoole, üliõpilaskonna waranduste walitsemine ja tema kultuurliste ning majanduslikkude ettevõtete juhtimine, osawõtmine sõnaõigusega oma esindajate kaudu üliõpilaskonna põhikirjas ettenähtud juhtumustel ülikooli walitsuse, nõukogu kui ka teaduskonna kogude ja muude organide koosolekuist nende küsimuste arutamisest, mis otsekohe üliõpilastesse puutuwad.

§ 87. Üliõpilaskonna esinduse otsused, mis kõigile üliõpilastele sunduslikud, hakkawad maksma peale nende kinnitamist ülikooli walitsuse poolt.

§ 88. Üliõpilaskonna esindusel on õigus liikuwat ning liikumata warandust omandada ja wõõrandada ning lepinguid teha. Üliõpilaskonna waranduste ja lepingute maksustamine sünnib ühisel alusel ülikooli waranduste ja lepingute maksustamisega.

Üliõpilaskonna liikumata waranduste wõõrandamine ja üldsummas suuremate kohustuste, kui üliõpilaskonna aastane sissetulek temale määratawast õppemaksu protsendist, kanda wõtmine üliõpilaskonna esinduse poolt wõib sündida ainult ülikooli walitsuse heakskiitmisel.

§ 89. Üliõpilaskonna üldtarwiduste ja ettevõtete kuludeks määratakse iga aasta haridusministri kinnitamiseks ettepanewas ülikooli erisummade eelarwes kunni 5% õppemaksude sissetulekutest, eelarwe alusel, mis üliõpilaskond ülikooli walitsuse kaudu ülikooli nõukogule heakskiitmiseks ette pannud.

Märkus. Ülikooli walitsusel on õigus üliõpilaskonna esinduse waralist ja rahalist tegewust kontrollida.

§ 90. Üliõpilaskonna üldkorraldus, organid ja kaastöö wahekord ülikooliga määratakse käesolewa seaduse alusel lähemalt kindlaks üliõpilaskonna põhikirjas, mis üliõpilaskonna esinduse poolt wälja töötatakse ja ülikooli nõukogu poolt kinnitatakse. Ülikooli nõukogu ei wõi üliõpilaskonna põhikirja muuta ega tühistada ilma üliõpilaskonna esinduse seisukoha kuulamata. Nõukogu poolt kawatsetawad muudatused lähewad seisukohade lahkuminekul puhul haridusministrile kinnitamiseks.

§ 91. Ülikooli distsipliini ja korra suhtes kuuluwad üliõpilased: a) rektori ja b) akadeemilise kohtu alla. Rektori ja akadeemilise kohtu õigused distsiplinaarseis asjus, kohtukoosseis ja pidamise kord tehakse kindlaks ülikooli nõukogu määrustes, mille kinnitab haridusminister.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 92. Üliõpilastel on õigus ülikooli walitsuse loaga wõi selle walwe all asutada omawahel seltsisid ja ühinguid. Need ühingud ja seltsid wõiwad isekeskis liituda ülikooli walitsuse poolt kinnitatud põhikirja alusel teatawate ühiste eesmärkide teostamiseks.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Jans'il

J. Jans (sd.): Panen ette § 92. wastu wõtta järgmisel kujul: „Ülikooli walitsusel on üliõpilaskonnas organisatsioonide suhtes järewalweõigus. Ta wõib nende organisatsioonide seadusewastaseid otsuseid tühistada ja kõiki seaduslikke abinõusid korratuste kõrwaldamiseks tarwitusele wõtta. Muu osas käiwad üliõpilaskonnas organisatsioonid seltside ja ühingute ning nende liitude kohta maksuwate seaduste järele.“

Mina põhjendan seda ettepanekut järgmiselt: hariduskommissjoni poolt ettepanud § 92. redaktsioon on nähtawasti wõetud endisest Wene Tartu ülikooli põhikirjast ja on niisugusel kujul otstarbetu ja ajast jäänud. Hariduskommissjoni poolt ettepanud § 92. öeldakse, et üliõpilastel on õigus ülikooli walitsuse loaga ja selle walwe all asutada omawahel seltsisid ja ühinguid. Sellest lausest peab nii arusaama, et sellega keelatakse üliõpilastele peale ülikooli walitsuse poolt lubatud organisatsioonide, muude seltside ja ühingute liigeteks olla wõi wäljaspool ülikooli organisatsiooni asutada. Wene ajal oli nii, et üliõpilastele tehti palju kitsendusi awalikust elust osawõtmise suhtes. Kas aga Eestis üliõpilasi, kui täiskaswanud ja haritud inimesi, kes muust rahwaosast oma arenemisjärgu poolest kõrgemal on, niimoodi kitsendada ja järewalwe alla asetada, otstarbekohane ja ajakohane on. Seda mina ei usu. Mina leian, et mingisugust kahtlust ei wõi olla, et praegusel ajal wõiwad üliõpilased ka wäljaspool ülikooli walitsuse järewalwet igasuguste seltside liikmed olla ja neid ise asutada. Kuid peale selle on weel üks asi. § 92. hariduskommissjoni poolt ettepanud kujul ei anna ülikooli walitsusele tarwilikke abinõusid kätte, et üliõpilaste tegewust seltside alal reguleerida. Näiteks praegu on maksew kord, et üliõpilaskonnas organisatsioonid ülikooli walitsuse juures registreeritakse, ja ometi ei ole ülikooli walitsusel nende tegewuse suhtes mingisuguseid kindlaid wolitusi. Minul on isik-

likult tegemist olnud juhtumistega, kus ülikooli walitsus kaebtused abinõude tarwitusele wõtmise pärast korratuste ärahoidmiseks tagasi lükkas, sest temal polnud seks wolitusi, kuna seda hädasti tarwis oleks olnud, et konflikte, mis tekkinud, rahulikult teel lahendada. Wahekord on praeguse korra juures niisugune, et üliõpilased ise ka, kui nad oma organisatsioonide põhikirjade põhjal wastamisi saawad, umbkotist wälja ei pääse ja tihti-peale otsekohe wägiwalla peale wälja peawad minema. Minu poolt ettepanud paragrahwi redaktsioon annab ülikooli walitsusele just seda, mida temal tarwis on, nimelt järelwalwe õiguse, õiguse üliõpilas-organisatsioonide seaduswastaseid otsuseid tühistada, ja kui seal mingisugused korratused ette tulewad, siis neid kõrwaldada. Mis aga puutub üliõpilas-organisatsioonide registreerimisesse, siis praegu makswa korra juures ei tee üliõpilastele see mingisuguseid raskusi, kui nad ennast harilikus korras registreerida lasewad, mille järeldusel nad saaksid oma seltsidele juriidilise isiku õiguse. Nendel on tihtipeale õige suured warandused käes, mida nad praegu ise walitseda ei saa, waid seda kaudselt tegema peawad, ja selle tõttu on õige palju asjatuid raskusi. Nii siis mina arwan, et minu poolt ettepanud § 92 redaktsioon palju otsarbekohasemalt üliõpilas-organisatsioonide asja korraldab, kui hariduskommissjoni poolt Wene endisest ülikooli põhikirjast wõetud § 92. redaktsioon.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Selle paragrahwi wormulatsioon ei takista sugugi üliõpilasi neid õigusi tarwitamast, mis neil olemas, nagu igalühel kodanikul. Nad wõiwad harilikus korras, nagu teisedki kodanikud terwe rea seltse ellu kutsuda, kuid see paragrahw annab üliõpilasele teatud eesõigused, nimelt et nad peale selle, mida nad harilikus korras teha wõiwad, wõiwad weel ülikooli walitsuse loaga wõi selle walwe all otsekohe asutada mitmesuguseid seltse ja ühinguid. On isenesest arusaadaw, et see ülikooli walitsuse loaga ja tema walwe all sündima peab, sest ülikool peab wiimaks ometi teadma, mis ta üksikud orgaanid teewad, mida üliõpilased teewad ja missugused seltsid ja ühingud neil olemas on. Ja õigus, mis ülikooli walitsusele sellega antakse, et need ühingud kutsutakse ellu ülikooli walitsuse walwe all, see ütleb ka need õigused

ära, mis ülikoolil on nende seltside ja ühingute kestwuse kohta. Nimelt kui need ühingud ja seltsid ei suuda wõi ei taha neid eesmärke teostada, milleks nad ellu kutsutakse, ja mille jaoks nad luba on saanud, siis peawad nad oma tegewuse ülikooli walitsuse korraldusel lõpetama.

J. Jans (sd.): Ma teen täiendawa ettepaneku, ja nimelt lisada minu ettepanekule weel juurde: „Üliõpilas-organisatsioonide registreerimisest antakse teada ülikooli walitsusele.“ Nii et ülikooli walitsusel täielik ülewaade on üliõpilas-organisatsioonide olemasolu kohta.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Ma pean kahjuks rääkima ka paragrahwi niisuguse kaju wastu, sellepärast et wõiwad siis kujuneda üliõpilas-ühingud ja -seltsid terwe ülikooli aparaadi juures teatud suuruseks, mille kohta ülikooli walitsusel sõnagi öelda ei ole.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: Mina pean teatama, et selle ettepanekuga, mida härra Jans siin on teinud, kuidagi leppida ei saa. Kõigepealt juhiksin mina Riigikogu liigete tähelpanu sellele, et see paragrahw on wastu wõetud ja redigeeritud ühiselt üliõpilaskonna esitajate ja ülikooli nõukogu esitajate poolt. Selles suhtes on kokkulepe olemas terwes reas paragrahwides, ja üks wiimane nendest on § 92, mis nüüd on täiendawalt sisse wiidud kokkuleppe teel, millega üliõpilased nõus on olnud, ja sellepärast arwan mina, et seda paragrahwi ei tuleks mitte muuta. Juhin weel tähelpanu selle peale, et ka teistes ülikoolides, eraldi ka meie lõuna naabri Läti ülikoolis, on umbes samasugune korraldus üliõpilas-organisatsioonide kohta. Mul on praegu § 95. Läti ülikooli põhikirjast käepärast. Mäletan ka, et selle paragrahwi üle on olnud jutt härra rektoriga, kes seda toonitas, et kui mingisuguseid seltse ja organisatsioone üliõpilased loowad, siis tegutsewad need harilikult ülikooli juures, ja selleks, et ülewaadet saada, on just see kõrd loomulik, mis käesolewas paragrahwis nende seltside ja ühingute awamise kohta ette nähtud. Ei saa kuidagi selle § 92. muutmisega ühineda, waid ma toetan § 92. wastuwõtmist sarnasel kujul, nagu ta esitatud hariduskommissjoni poolt.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Jans'i poolt on järgmine ettepanek: „§ 92. Ülikooli walitsusel on üliõpilas-organisatsioonide suhtes järelwalwe õigus. Ta wõib nende organisatsioonide seadusewastaseid otsuseid tühistada ja kõiki seaduslikke abinõusid korratuste kõrwaldamiseks tarwitusele wõtta. Muus osas käiwad üliõpilas-organisatsioonid seltside ja ühingute ning nende liitude kohta makswate seaduse järele. Üliõpilas-organisatsioonide registreerimisest antakse teada ülikooli walitsusele.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Jans'i ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele § 92. komisjoni poolt ettepanud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 92 wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 93—100.

§ 93. Üliõpilaste koosolekuteks ülikooli ruumides läheb rektori luba tarwis. niisamuti kõigiks üliõpilaste poolt korraldatud awalikkudeks pidustusteks ning rongikäikudeks, mis peale selle, nagu koosolekud wäljaspool ülikooli, sellekohaste üldiste määruste ja seaduste alla käiwad.

Kümnes peatükk.

Õppetöö.

§ 94. Õppetöö ülikoolis korraldatakse nõnda, et teaduskondades peale üldiselt nõutawate eel- ja põhiainetes omandamise wõimalik on üksikuid teaduse erialasid õppimise aineks walida. Iga ala kohta töötawad teaduskonnad wälja õppekawad kokkukõlas teaduslikkude ja nende ametiksamite kohta makswate riiklikkude nõudmistega ja ülikooli nõukogu üldiste juhtmõtetega.

Õppekawad kinnitab ülikooli nõukogu.

§ 95. Dekaan ja teaduskonna kogu walwawad kindlasti selle järele, et õpetus ja teaduslik töö õigel ajal algab ja mitte enneaegu ei lõpe ja korralduste järgi sünnib, mis maksma on pannud teaduskonna kogu; dekaanil kui ka teaduskonna kogul on õigus igalt õppejõult korralduste täitmist nõuda.

§ 96. Akadeemiline õppetöö aasta jooksul jagatakse kaheks semestriks; kewadsemester kestab 15. jaanuarist kuni 1. juunini kaheandalase waheajaga ke-

wadpühadel, sügissemester 1. septembrist kuni 15. detsembrini.

Märkus. Teaduskonnal on õigus tarbekorral nõukogu poolt kinnitatud õppeplani järgi õppetööd ka waheaegadel korraldada, kusjuures õppejõududel mitte õigust ei ole pealepandud kohustustest loobuda. Õppejõud, kes oma ametitegewuse iseloomu tõttu ka ametlikul suwisel waheajal õpetuse huwides kinni on, saawad waba aega erimäärustel, mis haridusminister kinnitab.

§ 97. Üksikute erialade läbiwõtmise aja wältuse määrawad kindlaks teaduskonnad oma õppekawades ja kannawad ühtlasi selle eest hoolt, et määratud aja jooksul iga õppeala eksamiainete kohta otstarbekohases järjekorras on wõimalik ainet kuulata ja sunduslikke töid teha.

Teaduskondadele jääb õigus küpsematele isikutele õppeaega iseäralikkudel kordadel lühendada.

§ 98. Loengute ja harjutuste kohta seatakse kokku iga semestri jaoks rektori ülewalwel töökawa. Üksnes teaduskondadel on õigus oma ala üle ettelugemisi lubada, kawa täiendada ja wälja kuulutada.

§ 99. Õppe- kui ka töökawad saadetakse kõigile ministritele teadmiseks.

Üheteistkümnes peatükk.

Eksamid ja teaduslikud astmed.

§ 100. Ühenduses õppetööga kannawad teaduskonnad hoolt eksamineerimise eest.

Eksamite üldised nõudmised ja korraldused määratakse kindlaks niiwõrd kui nad riiklikke otstarbeid täidawad ja riiklikkude õiguste saamiseks ette walmistawad sellekohastes haridusministri määrustes, mida kinnitab Wabariigi Walitsus.

Nõudmiste ülesseadmine teaduslikkude astmete omandamiseks on alljärgnewate paragrahwide ja nende alustel, ülikooli nõukogu poolt antud juhtnõõride piirides, teaduskondade ülesanne. Teaduskondade eksami ja promotsiooni korrad ühtlustab üldjoontes ja kinnitab ülikooli nõukogu.

Aruandja J. Jaanis (loeb):

§ 101. Tartu ülikool jagab kõigis teaduskondades kaks teaduslikku astet ja nimelt: filosoofia-, usu-, õigus- ja õigus-teaduskonna majandusosakonnas, mate-

maatika-loodus- ja põllumajandusteaduskonna ja arstiteaduskonna farmatsöütilises osakonnas: „magister“ ja „doktor“, muis arstiteaduskonna osakondades ja looma- arstiteaduskonnas wastawalt „arst“ wõi „loomaarst“ ja „doktor“.

Märkus 1. Isikud, kes mingis teaduskonnas riiklikkude õiguste saamiseks kõik kohustuslikud tööd ja eksamid on õiendanud, kuid ilma teadusliku astme omandamata ülikoolist lahkuwad, saawad wastawa lõpetamise diplomii.

Märkus 2. Eesti wabariigi kodanikud, kes weneaegse ülikooli wõi mõne muu weneaegse kõrgema õppeasutuse on lõpetanud esimese järgu diplomiga ehk kandidaadi (I järgu) wõi magistri teadusliku kraadiga, woiwad saada wastawa teaduskonna ettepanekul Tartu ülikoolilt wastawalt magistri wõi doktori nimetuse.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Teen ettepaneku wastawalt sellele korrale, mille wastu wõtsime ühes eelmises paragrahwis, ka siin korda muuta, ja nimelt lugeda: usu-, õigus- ja filosoofia-teaduskonnas.

Juhataja **J. Tõnisson**: See ettepanek on juba teistes paragrahwides wastu wõetud ja ei tule sellepärast hääletamisele. Hääletamisele tuleb § 101. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 101 wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 102—114.

§ 102. Wäitekirjad, mis doktori astme saamiseks wälja antud, woiwad kirjutatud olla peale Eesti keele teaduskonna loaga ka muis keeltes. Kaitsmine sünnib Eesti keeles, kuid teaduskonna loaga wõib wäitekirja ka selles keeles kaitsta, milles ta on kirjutatud.

§ 103. Ülikoolil on õigus nimetada tunnustatud teaduslikkude kui ka riiklikkude ja muude ühiskondlikkude ning üldkultuuriliste teenete eest Eesti kodanikke ja silmapaistwaid wäljamaalasi audoktoreteks.

Audoktori aste antakse teaduslikkude teenete eest mingi teaduskonna ettepanekul, muude teenete eest, kas mõne teaduskonna wõi ülikooli nõukogu 10 liikme ettepanekul. Asjaomase otsuse poolt peab olema vähemalt $\frac{2}{3}$ teaduskonna kui ka nõukogu häältest.

§ 104. Kõik ülikooli diplomid antakse wälja ülikooli nimel ja kirjutawad neile alla rektor, wastawa teaduskonna dekaan ja ülikooli sekretäär.

Kaheteistkümnes peatükk.

Ülikooli õigused.

§ 105. Ülikoolil on õigus: 1) teaduslikke ja õpetatud ühisusi ning seltsisid asutada, toetada ja nende tegewuse üle walwata; 2) oma ülesannete teostamiseks koosolekuid ja kongresse kokku kutsuda; 3) iga aasta wälja kuulutada ülesanded ja teemid, mis uusi küsimusi käsitawad ühes wõi teises teaduse wallas ja nende ülesannete täitmise eest autasu määrata; 4) ajakirju wälja anda ja teaduslikke töid kirjastada; 5) ülikooli tarwiduseks apteeki pidada ja teadusliku laadiga majanduslikke ettewõtteid korraldada (õppejõudude ja üliõpilaste raamatukauplused jne.).

§ 106. Kui juriidilisel isikul on ülikoolil õigus liikuwat ja liikumata warandust omandada § 21. ettenähtud korras ja seda wõõrandada, lepinguid teha, wabariigi kohtutes esineda kokkukõlas määrustega, mis riigiasutuste kohta makswad.

Ülikooli walitsusel on õigus kinnitada ilma iseäraliku loata hangete ja töowõtete lepinguid ja müüa kõlbmatuks muutunud liikuwat warandust peawalitsuste kohta makswail alusil.

§ 107. Ülikoolil on õigus oma tarwiduseks ilma tollita ja lihtsustatud korras saada wäljamaalt kõiksugu trükitöid, arstirohtusid, kemikaaliaid, laboratooriumi ja klinikute riistu ja igasuguseid teisi õppeabinõusid ja nende osasid.

§ 108. Warandused, mis ülikooli ametis ehk teenistuses olewaist isikutest ilma pärijateta maha jääwad, langewad ülikooli omanduseks. Samuti läheb ülikooli omanduseks ülikooli juures tegutsewate ühingute warandus, kui nad oma tegewuse lõpetawad.

§ 109. Wäljamaalt kutsutawatele õppejõududele, niisama wäljamaale teadusliku eesmärgiga komandeeritud ülikooli õppejõududele, assistentidele ja stipendiaatidele antakse peale üldiste kergenduste, mis reisijatele määratud ja ka ümberkolijate majakraami kohta ette nähtud, weel õigus ilma tollita ja takistamata ühes wedada igasuguseid teaduslikke wahendid ja õppeabinõusid, nagu trükitöid, käsikirju, laboratooriumi riistu jne. üli-

kooli walitsuse poolt kinnitatud nimekirja järele, kuid ainult isiklikuks tarwitamiseks.

§ 110. Ülikooli liikumata warandus on wabastatud kõigist riiklikkudest ja omawalitsuse maksudest ja naturaalkohustustest, samuti on kõik ülikoolile antawad ja õpetegewusega ühendatud palwekirjad, kui ka ülikooli puutuwad aktid, kinnistuskirjad jne. wabad tempelmaksumust.

Märkus. Ülikooli majanduslikke ettewõtteid ei wabastata omawalitsuse heaks pealepandud naturaalkohustustest.

§ 111. Ülikoolil on suur ja wäike pitser wabariigi wapiga ja pealkirjaga „Eesti Wabariigi Tartu Ülikool“. Suurt pitserit tarwitatakse diplomidel ja teistel tähtsamatel aktidel, wäikest pitserit harilikudel tunnistustel ja aktidel.

Kolmasteistkümnes peatükk.

Ülikooli waralised abinõud.

§ 112. Ülikooli omanduseks läheb kõigi õigustega ja kohustustega kõik liikumata ja liikuw warandus, mis endise Wene keiserliku Jurjewi ülikooli kui ka Saksa okupatsiooniaegsete wõimude poolt awatud Tartu ülikooli päralt on olnud, peale üliõpilaste ühiselumaja kui ka endise Tartu loomaarsti instituudi warandus.

Eriti kuulub Tartu ülikoolile temale igaweseks omanduseks kingitud endine Tartu kindluse, Doomemäe ja Rootsi kiriku ase, ühes kõigi nende juurde kuuluwate warandustega, maha arwatud osa, mis Tartu linna kätte on antud. Samuti läheb Tartu ülikooli omanduseks Maarja mõisa, Raadimõisa süda ühes sealasuwate hoonetega, Kastre-Perawalla metsandik ja Kuusnõmme mõisa süda ühes sealasuwate hoonetega, eraldatud mererannikuga ja saarekestega Saaremaal.

§ 113. Oma ülespidamise kulud saab ülikool riigikassast eelarwe põhjal antawast krediidist ja ülikooli erisummadest.

§ 114. Riigikassast maksetawad summad tarwitatakse riigi eelarwe määruste järele.

Märkus. Õppeasutustele, raamatukogudele, teaduslikkude tööde wäljaandmiseks ja ehitusteks määratud summade ülejäägid lähewad piiramata üleminewate summadena järgmisesse aastasse; neid võib tarwitada järgmise eelarwe lõpuni.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 115. Kõik muud tulud, peale riigi poolt ülikooli ülewalpdamiseks määratud summade, kujundawad ülikooli erisummad, mis on ülikooli ärawõtmata omandus.

Need erisummad tarwitatakse riiklikkude eelarwe-summade täienduseks, ülikooli teaduslikkude ja õppetstarwete jaoks, kui ka erakorralisteks kuludeks, mille jaoks riigi poolt summased ei ole määratud.

Erisummade tarwitamine sünnib haridusministri poolt kinnitatud eelarwe järgi.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Palun ka §§ 115 ja 116 ennenimetatud põhjustel lahtiseks jätta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Ettepaneku wastu ei waielda, loen ettepaneku wastuwõetuks, seega on § 115 ja § 116 lahtiseks jäetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 117.

§ 117. Õpetegewusega ühenduses olewa wahendite ja tarbeainete ostmine on eelkontrollist waba.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

Neljasteistkümnes peatükk.

Seaduse maksmapanemine.

§ 118. See seadus hakkab maksuma wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“ järgmiste eranditega:

1) määrused, mis ülikooli poolt õpetöö korraldamise kohta pärast 1. detsembrit 1918. a. kuni käesolewa seaduse wäljakuulutamiseni maksuma on pandud ja kokkukõlas on selle seaduse §§ 100 ja 101, tunnistatakse seaduslikuks.

2) Ülikooli kuraatori amet kaotatakse ära, arwates 1. detsembrit 1924. a.

3) Kõik õppejõud ja ülikooli raamatukogu juhataja, kes enne käesolewa ülikooli seaduse maksmapanekut ametisse seatud, jääwad, kui nad eritingimustel ei ole ametisse kutsutud, kuni § 57 märkuses ettenähtud ajani oma ametisse.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Teen paranduse § 118 punkt 2. kohta: „ülikooli kuraatori amet kaotatakse ära, arwates 1. detsembrit 1925.“ nimelt „1924. a.“ asemele wõtta „1925. a.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpuse sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Mina selle paranduse vastu ei waidle. Paranduse põhimõte on see, et siis oleks wõimalik seadus ellu wiia, kui ta peaks vastu wõetama, kunni 1. detsembrini. Nii on kalkuleeritud ka ülikooli nõukogu poolt ja sellepärast ühinen haridusministri ettepanekuga.

Juhataja **J. Tõnisson**: Haridusministri parandusega „1924. a.“ asemele wõtta „1925. a.“ on aruandja ühinenud. Hääletamisele tuleb § 118 ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 118 ühes parandusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu § 119.

§ 119. Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad oma maksuwendised Wene- kui ka Saksa okupatsiooni wõimude poolt maksmapandud seadused, määrused ja korraldused ülikooli, ülikoolis töötawate isikute ja teaduslikkude astmete omandamise wiisi kohta.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Kuna rahaminister teatas, et tema oma ettepanekust § 7. kohta loobus, siis wõib § 7 lugemisele tulla ühes ta juurde kuuluwa õppekohtade nimestikuga, samuti §§ 82, 115 ja 116.

Juhataja **J. Tõnisson**: Härra haridusminister wõtab tagasi oma ettepaneku lahtiseks jäänud paragrahwide kohta, siis wõib asuda § 7. arutamisele.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):

§ 7. Teaduskondadesse kuuluwate professuuride, dotsentuuride ja muude õppekohtade arv, kui ka nende jaotus õppetoolide järgi määratakse kindlaks käesolewale seadusele juurdelisatud ülikooli õppekohtade nimekirjas. Selle nimekirja, kui ka eelarwes määratud krediitide piirides on Wabariigi Walitsusel õigus haridusministri ettepanekul lubada uusi õppetooli asutada, olemasolewaid ühendada, lahutada, ühest teaduskonnast teise üle wiia ja wabanenud professuure, dotsenture ja muid õppekohti ühe õppetooli juures teise paigutada.

Lisa Eesti wabariigi Tartu ülikooli seaduse juurde (§ 7).

Eesti wabariigi ülikooli õppekohtade nimekiri.

I. Filosoofia-teaduskond.

a) Professuurid.

1. Eesti keel	1
2. Läänemere-Soome keeled	1
3. Uurali keeleteadus	1
4. Klassiline, eriti Ladina filoloogia	1
5. Klassiline, eriti Kreeka filoloogia	1
6. Romaani filoloogia	1
7. Germaani filoloogia	1
8. Inglise filoloogia	1
9. Slaawi filoloogia	1
10. Indo-Euroopa keeleteadus	1
11. Kunstiajalugu	1
12. Eesti- ja üldine kirjandus	1
13. Eesti- ja wõrdlew rahwaluule	1
14. Eesti ja naabrimaade muinasteadus	1
15. Üldine ajalugu	1
16. Eesti ja Põhjamaade ajalugu	1
17. Pedagoogika	1
18. Filosoofia	1

Kokku 18

b) Dotsentuurid.

1. Filosoofia	1
2. Üldine ajalugu (neist üks wene ajaloo jaoks).	2
3. Eesti- ja Põhjamaade ajalugu	1
4. Etnograafia	1

Kokku 5

c) Lektorid.

1. Eesti keel	2
2. Soome keel	1
3. Ungari (resp. mõni teine kaugem sugukeel)	1
4. Wanad keeled	2
5. Saksa keel	1
6. Inglise keel	1
7. Prantsuse keel	1
8. Wene keel	1

Kokku 10

II. Usuteaduskond.

a) Professuurid.

1. Wana Testamendi teadus ja Semi keeled	1
2. Uue Testamendi teadus	1
3. Ajalooline usuteadus	1
4. Süstemaatiline usuteadus	1
5. Tegelik usuteadus	1
6. Wõrdlew uskude teadus	1
7. Apostlik õigeusu teadus	1

Kokku 7

b) Dotsentuurid.

Liikuw	1
--------	---

Kokku 1

III. Õigusteaduskond.

a) Professuurid.

1. Eestimaa õiguse ajalugu	1
2. Rooma õigus	1
3. Riigiõigus	1
4. Administratiivne õigus	1
5. Tsiiviilõigus ja -protsess	1
6. Kriminaalõigus ja -protsess	1
7. Poliitiline ökonomia (teoreetiline) ja statistika	1
8. Finantsõigus	1
9. Rahvusvaheline õigus	1
10. Poliitiline ökonomia (tegelik)	1
11. Erimajandusteadus	1
12. Kaubandusõigus	1

Kokku 12

b) Dotsentuurid.

1. Õigusteaduskonnas — liikumat	2
---------------------------------	---

Majandusteaduse osakonnas:

2. Awalik õigus	1
3. Raamatupidamine ja kirjawahetus	1
4. Kaubateadus	1
5. Liikuv	1

Kokku 6

M ä r k u s. Õiguse üldõpetus ja õiguse filosoofia kohustaw lugemine ühendatakse õigusteaduskonna õppekohtadega teaduskonna otsusel.

IV. Matemaatika-loodusteaduskond.

a) Professuurid.

1. Matemaatika	2
2. Mehaanika ja rakendus-matemaatika	1
3. Astronoomia ja astrofüüsika	1
4. Meteoroloogia ja geofüüsika	1
5. Füüsika	1
6. Keemia	4
a) anorgaaniline	
b) orgaaniline	
c) füüsikaalne	
d) orgaan. tehnoloogia.	
7. Mineraloogia	1
8. Geoloogia ja paläontoloogia	1
9. Botaanika	2
a) morfoloogia ja süstemaatika	
b) anatoomia ja füsioloogia.	
10. Zooloogia	3
a) selgrooliste	
b) selgrootute	
c) loomade füsioloogia.	
11. Geograafia	1

Kokku 18

b) Dotsentuurid.

1. Matemaatika	1
2. Teoreetiline füüsika	1
3. Zooloogia	1

Kokku 3

c) Abiõppejõud.

1. Astronoom-observerwaator	1
-----------------------------	---

V. Arstiteaduskond.

a) Professuurid.

1. Anatoomia	1
2. Embrüoloogia ja histoloogia	1
3. Füsioloogia ja füsioloogiline keemia	1
4. Farmakoloogia	1
5. Farmakognoosia	1
6. Farmakokeemia	1
7. Üldine patoloogia ja patoloogiline anatoomia	1
8. Kohtulik arstiteadus	1
9. Hügieen	1
10. Bakterioloogia	1
11. Eripatoloogia, diagnostika ja teraapia	3
a) fakulteedi kliinik	
b) hospitaalkliinik	
c) polikliinik.	
12. Psühiaatria	1
13. Neuroloogia	1
14. Dermatoloogia ja weneroloogia	1
15. Gүнäkoloogia ja sünnitusabi	1
16. Kirurgia	2
a) fakulteedi kliinik	
b) hospitaalkliinik.	
17. Oftalmoloogia	1
18. Pediaatria	1
19. Kõrwa-, nina- ja kurguhaigused	1
20. Kehaliku kasvatuse teooria	1

Kokku 23

b) Dotsentuurid.

1. Operatiivne ja üldkirurgia	1
2. Gүнäkoloogia	1
3. Füsioloogiline keemia	1
4. Hambahaigused	1
5. Patoloogia ja ortopeediline wõimlemine	1

Kokku 5

d) Prosektorid.

1. Anatoomia	1
2. Patoloogiline anatoomia	1

Kokku 2

e) Eriaiete õpetajaid.

Kehalise kasvatuse praktika alal	4
----------------------------------	---

VI. Loomaarstiteaduskond.

a) Professuurid.

- | | |
|--|---|
| 1. Anatoomia, embrüoloogia, histoloogia ja wõrdlew anatoomia | 1 |
| 2. Kirurgia, oftalmoloogia ja sünnitamis abi | 1 |
| 3. Eripatoloogia, teraapia ja diagnostika | 1 |
| 4. Pataloogiline anatoomia, histoloogia, kohtulik loomaarsti teadus ja liha waatus | 1 |
| 5. Epizootoloogia, eribakterioloogia ja politseiline loomaarstiteadus | 1 |
| 6. Üldine pataloogia ja teraapia, farmakoloogia ja toksikoloogia ja retseptuur | 1 |
| 7. Zoohügieen ja looma toitmine | 1 |

Kokku 7

b) Dotsentuurid.

- | | |
|---|---|
| 1. Anatoomia ja histoloogia | 1 |
| 2. Kirurgia | 1 |
| 3. Pataloogiline anatoomia | 1 |
| 4. Epizootoloogia | 1 |
| 5. Hobusekaswatus, rautamine ja kabjahaigused | 1 |

Kokku 5

c) Prosektorid.

- | | |
|--------------|---|
| 1. Anatoomia | 1 |
|--------------|---|

VII. Põllumajandusteaduskond.

a) Professuurid.

- | | |
|---|---|
| 1. Taimekaswatus | 1 |
| 2. Mullateadus ja agrikultuurkeemia | 1 |
| 3. Loomakaswatus | 1 |
| 4. Põllumajapidamine | 1 |
| 5. Agraarpoliitika, maakorraldus ja ühistegewus | 1 |
| 6. Praktiline zoologia | 1 |
| 7. Metsakaswatus | 1 |
| 8. Metsakorraldus | 1 |
| 9. Maaparandus ja geodeesia | 1 |

Kokku 9

b) Dotsentuurid.

- | | |
|--|---|
| 1. Piimatalitus | 1 |
| 2. Metsakaswatus | 1 |
| 3. Ehitusõpetus | 1 |
| 4. Põllumajanduslikud riistad ja masinad | 1 |
| 5. Taimekaswatus | 1 |
| 6. Loomakaswatus | 1 |

Kokku 6

d) Õpetajad.

- | | |
|--|---|
| 1. Tegelik aiatöö ja mesilastepidamine | 1 |
|--|---|

Kaasaruanaja **J. Jans**: Erikomisjon wõttis § 7. lisas olewas nimekirjas järgmised muudatused ette: usuteaduskonnas muudatusi ette ei wõetud, õigusteaduskonnas hääletati üksikute õppetoolide kaupa ja wõeti administratiiwõiguse õppetooli nimetusele juurde lisa „ja protsess“, nii et tuleks siis weel kriminaalõiguse ja tsiwiilõiguse õppetoolide eeskujul, kus materiaalne õigus loetakse ühes protsessiga, tuleks weel samalaadiline õppetool, nimelt administratiiwõigus ja protsess. 1917. aastast on meil sellekohane protsessikord ja seadus olemas. Kui komisjonis õigusteaduskonna nimekirja pandi ühes selle wastuwõetud parandusega hääletamisele, kuna teised parandused olid läbi kukkunud, siis sai õigusteaduskonna nimekirja poolt 3 häält ja wastu 3 häält, sellega siis kodukorra põhjal peab Riigikogu selle nimekirja kohta seisukoha wõtma. Komisjoni aruandjana pean ma seletama, et see läbikukkumine ei tekkinud mitte selle wastuwõetud paranduse pärast, waid peapõhjuseks, nii palju kui komisjonides sõnawõtmisest ja seletusest aru sai, häälte pooleksmine misel oli praegu õigusteaduskonnaga ühenduses olew kaubandusteaduskond. Nimelt oldi arwamisel, et kaubandusteaduskond ta praegusel kujul küllalt otstarbet ei täida ja seal tuleks reform ette wõtta. Üks osa komisjoni liigetest oli selle poolt, et kaubandusteaduskonna õpetus tuleks kooskõlasse wiia Tallinnas olewa kolledshi õppetegewusega, et temale ajakohast ilmet anda. Peab ütlemas, et ka ülikooli esitaja kaubandusteaduskonda alguses mitte ei kaitsenud ja seletas, et kaubandusteaduskond praegusel kujul hädaabinõuna tegutseb. Ka on terwe teaduskond arwamisel, et seisukord seal normaalne ei ole. Minul läks korda kätte saada kirjutuse, kus õigusteaduskond arwamist awaldab kaubandusteaduskonna kohta, nimelt et „kaubandusosakond oma praeguse õppekorraldusega ainult miski hädapäraline lisa õigusteaduskonnale on. Loomulik oleks ometi, et meie kaubandusteadlased, kelle arw ju sugugi nii wäike ei ole, selle osakonna korralduse enda kätte wõtaksid, wõi arwawad nad oma osa sellega piirata, et hädaldada selle üle, mis hädapärast õigusteadlaste poolt siin ära tehakse.“

Kuid ülikooli erikomisjon lõpulikule otsusele kaubandusosakonna korralduse suhtes ei tulnud. Wastuwaidlused, mis üldse teaduskonna reformeerimise wõi

tema täiendamise ettepanekute juures ette toodi, piirdusid ainult ühe argumendiga, nimelt et wastawad inimesed puuduvad. Teine argument oli, et raha puudub. Need olid kaks argumenti, muidu ei waieldud wastu nii mõnelegi ettepanekule. Komisjonis tehti ettepanek, et peaks weel asutatama õppetoolid: Eestimaa majandusajalugu ja sotsioloogia, ja weel, et poliitika üle ettelugemisi peetaks. Just põhjustel, et wastawaid inimesi neile õppetoolidele ei olla leida, lükati need ettepanekud tagasi, kuna ülikooli esitajad sisuliselt nende wajaduse wastu ei waielnud. Muuseas ajakirjanduses ilmusid mõnesugused ettepanekud õigusteaduskonna täiendamise suhtes ja seal ütleb näiteks ülikooli professor Behrens, et õigusteaduskonnale on wäga terwitataw, kui järgmised õppetoolid juurde saab: wõrdlewa õigusajaloo õppetool, majandusajaloo õppetool, sotsioloogia õppetool ja kirikuõiguse õppetool. Et neid mitte ei asutata, seda põhjendab ka tema sellega, et ei ole raha ja ei ole ka inimesi. Nii siis häälte lahkuminek tuli just neil põhjustel. Nüüd oleks Riigikogul otsustada, kas tema wõtab õigusteaduskonna õppetooli wasta sarnasel kujul, nagu see hariduskomisjoni poolt ette pandud. (W a h e l h ü ü e.) Kui niiviisi sellest aru wõib saada, siis on see teine asi, mina aga leian oma kohuseks seletada, kuidas asi seal oli. Sellega olen mina, kui komisjoni aruandja, õigusteaduskonna kohta oma arwamise awaldanud.

Komisjoni parandused on teiste fakultetide nimekirjades, nagu Riigikogu liigetele laiali jagatud ettepanekust näha, järgmised: „Arstiteaduskonnas farmako-keemia õppetool ümber nimetada farmat-sõitilise keemia õppetooliks.

Matemaatika-loodusteaduskonnas zooloogia dotsentuur ümber muuta bioloogia dotsentuuriks.

Ettepanek bioloogia dotsentuur ümber muuta professuuriks sai 4 häält poolt ja 4 wastu.

Orgaanilise tehnoloogia õppetool ümber nimetada keemilise tehnoloogia õppetooliks.

Loomaarsti teaduskonnas asutada juurde üks prosektori koht.

Awaldada Riigikogule soowi asutada loomaarsti hariduse nõukogu põllutöoministeeriumi, haridusministeeriumi ja ülikooli tegewuse ühtlustamiseks antud alal.

Põllumajandusteaduskonnas agraarpoliitika, maakorralduse ja ühistegewuse õppetool ümber muuta agraarpoliitika ja ühistegewuse õppetooliks.

Awaldada Riigikogule soowi asutada põllumajandusliku hariduse nõukogu põllutöoministeeriumi, haridusministeeriumi ja ülikooli tegewuse ühtlustamiseks põllumajandusliku hariduse alal.

Ülikooli seaduse § 7. lause algus muuta järgmiselt: „Selles nimekirjas tähendatud õppekohtade arwu, kui ka eelarwes määratud jne.“

Need oleksid kõik selle komisjoni poolt tehtud ettepanekud.

J u h a t a j a **J. Tõnisson:** Sõna on rkl. Jans'il.

J. Jans (sd.): Mina teeksin isiklikult järgmised ettepanekud: Keeleteaduskonnas lektorite hulka wõtta üles 9-daks Läti keele lektor.

Mina toetaksin oma ettepanekut peale kõige muu, mis meil naabriwahekordadest järgneb, weel selle peale, et seda ettepanekut toetas muuseas ka Tartu ülikooli endine professor Lauri Kettunen. Ta kirjutab järgmist: „Üks meeldiw punkt oli härra Jans'i ettepanekute hulgas ometi: Läti keele lektoraat, millest oma teaduse huwides — on ju Eesti ja Läti naaberrahwastel olnud ka keelelisi kokkupuutumisi ammu ajast saadik — olen üksikuis ringkondades sagedasti rääkinud. Selle õppekoha asutamine on ka nii wäheste aineliste kuludega seotud, et ta enese arwatawasti igapidi ära tasuks.“

Ma arwan, et mul pikemalt selle lektoraadi asutamise põhjendamiseks sõna tarwitada tarwis ei ole.

Edasi tahaksin peatada õigusteaduskonna juures, mille kohta kindlat seisukohta ka komisjon wõtta ei saanud, ja teha wastawad ettepanekud. Mina leian nimelt, et Tartu ülikooli õigusteaduskond end kõige ligemal ajal uuendama peaks. Mitte selles mõttes, et seal nagu mõnelt poolt minust aru saadud Eesti soost õppejõud ametisse pannakse wõõraste õppejõudude asemel, waid et seal õpetus nii korraldataks, et see wastaks Eesti wabariigi elulistele nõuetele. Praegu on Tartu ülikooli õigusteaduskond korraldatud täiesti endise Wene õigusteaduskonna eeskujul. Komisjonis küsisin: mis seal siis õieti muutunud on? Ülikooli esitaja

wastas; muutunud on niipalju, et Wene õiguse ajaloo asemel on hakatud õpetama Eestimaa õiguse ajalugu ja Wene tsiiviil õiguse asemel Balti eraõigust ning kiriku õiguse on ära jäetud. Nagu teada, olid Wene ilmariigi ülesanded hoopis teise-laadilised, kui Eesti wabariigi omad, ja selle järele need waated hariduse peale, mis Wene haritlased ülikoolis pidid saama, hoopis teised, kui need tingimused, milles elab praegu Eesti wabariik ja mille järeldusel Eesti haritlase ülesanded palju mitmekesisemaks on muutunud, kui seda olid endise Wene haritlase ülesanded. Meil on isewalitsuse korra asemel, kus teatud wäike grupp riiki juhtis oma arwamise järele, tekkinud demokraatlik wabariik, kus rahwas oma terwes enamusel peab riigi juhtimisest osa wõtma. Järelikult peab meie haritlane õigusteaduskonnas peale teatud paragrahwide hulga, ja nende seletamise oskuse õppima aru saama weel asjust, millest warem keelatud oli aru saada, ja millega Wene üliõpilased tegemist tegid põranda all keelatud kujul. Erikommisjonis tehtud ettepanekus ja ka Riigikogus sõna wõttes toonitasin, et tingimata oleks tarwilik Eestimaa majanduse ajaloo õpetamise juurde asuda, pärast lisasin weel juurde sotsioloogia õppetooli asutamise nõudmise. Ja tõesti, see ei ole iseeneest mitte palju, need nõudmised on täiesti, minu arwates, põhjendatud. Mingisuguseid jõupingutusi ega kulusid ei peaks nende muutuste läbiwiimiseks ülikooli programmis kardetama. Öhtu-Euroopa ja Ameerika ülikoolide programides on läbi wiidud majandusala tundmine, ja seda peetakse üheks tähtsamaks õppeaineks, nimelt just juristidele. Majandusliku ala tundmist loetakse juristidele hädatarwilikuks, mille tundmiseta õigusteadlane üldse aru ei saa nendest wahekordadest, mida seadustega normeeritakse. Helweetsia ülikoolide õppeplaanide seletuskirjades on otsekohe kõige tungiwamal kombel selle peale tähendatud. Sotsioloogia jälle on niisugune aine, mis inimesi walmistab aru saama ühiskondlikust olemisest ja ühiskonna arenemisest. Muuseumis ma wist esimesel korral sõna wõttes, tähendasin selle peale, et mujal on ka ajakirjanikkude jaoks terwed osakonnad olemas. Ja meil, mitte ajakirjanikkudel üksinda, waid minu arwamise järele ka igal poliitikategelasel peaksid teatud teadmised olema.

kuidas riigi asju korraldada ja ajada. Senni on meil käsikaudu kobades, ja wana Wene põranda all kogutud teadmiste waral asju aetud, eriti poliitika ja ajakirjandus alal. Ma juhiksin muuseumis tähelepanu Zürichi ülikooli õppeprogrammi peale. Seal loetakse ajakirjanikkudele tarwilikuks ja nõutakse eksamitel järgmisi teadmisi. (W. Linnamägi, krst.: Ei huwita meid, mis seal nõutakse.) Ma arwan, et peaks huwitama. Seal nõutakse ajakirjanikkudelt: ajakirjanduse ajaloo tundmist, peale selle ajakirjanduse tehnika tundmist, siis teatud alased õigusteadusest, nimelt autori ja trükiõiguste tundmist, siis Shweitsi ja üldist ajalugu kõige uuema aja kohta, üldist ja eriti Shweitsi kultuurajalugu, Saksa kirjanduse ajalugu, loogika ning peale selle harjutused wastawates wõõrastes keeltes; siis peawad õppima ajakirjanikud poliitikat, rahwamajanduse ajalugu, õiguse ajalugu, üldist riigi ja administratiiwõigust, Shweitsi ajalugu, üldist õiguse õpetust, õiguse filosoofiat, üldist ja eriti Shweitsi administratiiwõigust, rahwuswahelist õigust ja diplomaatia ajalugu, ühiseluliste idude ning poliitiliste parteide ajalugu ja nende sisu; siis õppeprogrammis weel on sotsioloogia, üldine poliitiline ökonoomia, siis rahaasjandus-teadus, statistika, pankade ja börsi korraldus, liikumise ja kinnitamise seaduste tundmine jne. Kõigi nende ainete kohta peetakse ettelugemisi, antakse nendel aladel isegi teaduslikke kraade. Peale selle on seal weel palju teisi asju, mida loetakse ja mida meil ülikoolis tarwis oleks wähe-malt algastmel puudutada, kuid mille kohta seal midagi näha ei ole, et neid kawatsetakse Tartu ülikoolis kunagi õpetada. Ülikooli erikommisjonis tuli tükk aega waielda selle üle, et mis asi see poliitika õige on, mille üle ettelugemisi peaks pidama. Tuli wõtta Berliini kaubanduse akadeemia ettelugemiste kawa, et seal ette lugeda. (J. Hünerson, põl.: Kas ülikooli mees saisi siis aru?) Temal ei olnud waja aru saada, waid teada. Berliini kaubanduse akadeemias peawad 5 professorit ettelugemisi. Sellepärast jään mina oma erikommisjonis tehtud ettepaneku juurde, et Tartu ülikoolis tuleb algust teha õppetegewuse wabariigi wajadustele wastawale alusele seadmiseks ning õigusteaduskonna juures asutada Eestimaa majanduse ajaloo ja sotsioloogia õppetoolid. Weel tähendan

ma juurde, et Eesti keele suhtes hiljuti, nagu Riigikogu liikmed wist teawad ja ajalehtedest lugenud, awaldas õigusteaduskonna dekaan nõudmise, et üliõpilastelt tuleb nõuda Wene keele oskust. Selle juures tuli tõesti imelik wastolu nähtawale haridusministeeriumi hariduspoliitika ja ülikooli hariduspoliitika wahel. Kuna ülikooli õigusteaduskonnas peetakse ettelugemisi Wene ja Saksa keeles, on aga meie keskkoolide keele poliitikat selles sihis juhitud, et need õpilased, kes ülikooli tulemas on, õigusteaduskonna õppekeelt ei oskaks. Nüüdsed lõpetajad õppisid Wene keelt pool aega keskkoolis oleku ajast ja siis lõpetati Wene keele õpetamine ära ja hakati Saksa keelt õpetama, nii et nad ise nüüd tõendawad, et nemad kumbatki keelt ei oska. Kuna nüüd ülikooli õigusteaduskonnas loetakse ainult Wene ja Saksa keeles, siis wõib ette kujutada, missugust õigusteaduslikku haridust niisugused noored inimesed Tartu ülikoolis wõiwad saada. On awalik, et Eesti poisid ja tüdrukud, kes kodukülast tulewad ja kelle kodus Wene ning Saksa keelt ei räägita ja kellel wõimalus puudub Wene ning Saksa keeles ennast täiendada, jääwad tõsisel mõttes Tartu ülikooli haridusest ilma, nii et haridust Tartu ülikoolis wõiwad saada ainult need, kes tulewad niisugustest perekondadest, kus Wene ja Saksa keel kodune keel on. Nii et Eestis saawad Tartu ülikoolis haridust täiesti wõõrad ringkonnad, kuna meie oma noorsugu seda ei saa, wõi siis peab õige jõudu pingutama ja neid on igatahes wähe, kes seda suudawad. Niisugune kahe meie wabariigi haridusasutuse — haridusministeeriumi ja Tartu ülikooli — hariduspoliitika lahkuminek on wõimatu seisukorra loonud. Nüüd on küsimus, mis teha. Kas Tartu ülikooli õigusteaduskonda on wõimalik eestikeelseks muuta, wõi peab meie keskkool keelepoliitikat muutma hakkama ja seda õige kiires korras. Ma pean ütleva, et keelepoliitika suhtes tu-

leb tingimata keskkooli seisukoht muuta. Tartu ülikooli õigusteaduskonna dekaanil on täiesti õigus, sest meil on seadusraamatud ja üldse kõik õpperaamatud wene- ja saksakeelsed, mida meie kümnete aastate jooksul ei suuda eestikeelseteks muuta. Järelikult on siis Wene ja Saksa keele oskamine üliõpilastel kindlasti tarwilik. Kuid ma juhin weel ühe asjaolu peale tähelpanu ja nimelt, et Tartu ülikooli õigusteaduskonna siht on praegu niisugune, et ta ei loe oma ülesandeks mitte Eesti õigusteadlikku kirjandust soetada, waid weeretab selle töö muude õigusteadlaste õlgadele ja ütleb niiwiisi, et Tartu ülikooli õigusteaduskond muutub siis eestikeelseks, kui Eesti õigusteadlased ennast niipalju kokku wõtawad, et nad niuretsewad eestikeelse õigusteaduse kirjanduse. Kui õigusteaduskond seda ei wõi teha, siis on küsimus, kui kaua meie õiguse alal peame wõõra teadusega leppima ja misugused tagajärjed sel on. (Wahel h ü ü e p a r e m a l t p o o l t : W õ i k s l õ p e t a d a !) Mina arwan igatahes, et need asjad küllalt tähtsad on, et nende kohta sõna wõiks tarwitada, kuna on asju, millest wähem wõiks siit rääkida. (J. H ü n e r s o n , p õ l . : J a h , a g a r e g u l a a r s e l a j a l .) Nimelt on õigusteaduskond minu poolt siit kõnetoolilt ettekantud seisukohaga ühel arwamisel, et on tarwis meie õigusteadlastel omal keelel töötamise läbi oma rahwa hingesse tungides nendest wälistest mõjudest kõrgemale tõusta, neist üle saada, siis suudaksime meie õigusteaduse luua ja selle iseeneestmõistetawa tagajärje, oma rahwusliku õigusteaduskonna. Seda tuleb meil siit kõnetoolilt ikka ja ikka korrata, senni kui asi paranema hakkab. Kui keegi neid küsimusi ei puudutaks, siis seisukord ei parane. (H ü ü d e d : L õ p e t a d a)

Juhataja **J. Tõnisson**: Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (H ä ä l e t a t a k s e .) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

